Ніва

ISSN 0546—1960
ІНДЭКС 36671

БЕЛАРУСКІ ГРАМАДСКА-КУЛЬТУРНЫ ТЫДНЁВІК

№ 45 (1747) ГОД XXXIV БЕЛАСТОК 5 ЛІСТАПАДА 1989 г. Цана 150 зл.

Рыбаловы. Фота Я. Целушэцкага

З ДРУКУ

СЕНАТАР АБ БЕЛАРУСАХ

У 243 нумары „Газеты Всполчэснай“ ад 19 кастрычніка г.г. змешчана інтэрв'ю Людмілы Халецкай-Палоцкай „Улада — гэта мы!“ з сенатарам, праф. Анджэем Каліцінскім з Беластока. Сенатар А. Каліцінскі вырашэнне беларускага пытання бачыць такім спосабам:

„У нашым рэгіёне мае яна (нацыянальная спецыфіка — рэд.) важнае значэнне. Існуе тут праблема нацыянальных меншасцяў. Пражываюць тут, між іншым, беларусы. Мы мусім навучыцца жыць з імі дружалюбна. Тое ўсё, што рабілася да гэтай пары, было адзінай вялікай памылкай. Мы мусім тое цяпер выправіць.

Толькі, напрыклад, калі будзем беларусам даваць штосьці ў дары, то заўсёды будзе гэта дар. Паспрабуйма інакш. Няхай яны атрымаюць уладу ў гэтых сваіх гмінах і вёсках, дзе пражываюць, няхай вырашаюць аб сваім лёсе! Няхай кіруюцца самі!

Думаю, што гэта самы лепшы спосаб вырашэння нацыянальных пытанняў. Дарэчы, не толькі ў нас. Калі б той спосаб выконваўся ў мінулым, не было б, напрыклад, ні ірландскай праблемы, ні баскаў.

Лічу, што няма адрозненняў паміж людзьмі, ні рэлігійных, ні нацыянальных. Ёсць толькі пошаныя ў душах традыцыі, з якімі кожны мае права жыць.

Гэта, зразумела, таксама справа для тэрытарыяльнай самаўправы. Таму істота стварэння новай улады засяроджваецца ў самаўправах, у дэмакратыі“.

(У НОВЫ КУЛЬТУРНА-АСВЕТНІЦКІ ГОД)

— Адкрываючы новы культурна-асветніцкі год у дзейнасці БГКТ, прапаную яму назву „Год супрацоўніцтва“, — сказаў 15 кастрычніка старшыня Беларускага таварыства Аляксандр Баршчэўскі. — Маю надзею, што гэта не будзе пустая назва. Стварыліся ўмовы дзеля таго, каб БГКТ магло супрацоўнічаць у культурна-асветніцкай галіне як з БССР, так і з беларускай эміграцыяй ва ўсім свеце.

Коратка прыгадаўшы папярэднія замежныя кантакты Таварыства, якія былі далёкія ад задавальняльных, А. Баршчэўскі ўказаў на тое, што змянілася ў гэтай справе апошнім часам. Існуе сяброўская сувязь з Таварыствам „Радзіма“ ў Мінску. БГКТ і „Радзіма“ дамовіліся наконт бездэвізнага абмену экскурсіямі. Таварыства „Радзіма“ паспрыяла адкрыццю ў Мінску рахунку на фонд набудовы Беларускага музея ў Гайнаўцы. Да гэтай пары на гэты рахунак пераведзены 44 тысячы рублёў. Ужо некалькі гадоў паступаюць ахвяраванні на пабудову музея ад беларускай эміграцыі. Сабрана каля 15 тысяч долараў. Амерыканскія беларусы рупяцца таксама пра збор грошай на абсталяванне беларускай друкарні на Беласточчыне.

— Нельга не заўважыць, што ўсё яшчэ мы не з'яўляемся роўнымі партнёрамі ў супрацоўніцтве з нашымі суродзічамі, — гаварыў Аляксандр Баршчэўскі. — Мы ўсё яшчэ выступаем у ролі папрашайкі, не надта ганаровай ролі. Але такія абставіны. Міне яшчэ крыху часу, пакуль мы зможам поўнасцю аддзячыць за прынесеную нам дапамогу.

Прысутны на адкрыцці новага культурнага сезону прарэктар Гродзенскага універсітэта і старшыня Гродзенскага абласнога аддзялення Савецкага фонду культуры Сяргей Габрусевіч у сваім выступленні выказаў за актыўную падтрымку развіцця беларускай культуры на Беласточчыне з боку ўстаноў і грамадзян БССР. Сваю дапамогу ахвяруе Гродзенскае аддзяленне СФК і Гродзенскі універсітэт.

— У Фондзе мы маем немалыя грошы, якія пераводзяць нам прадпрыемствы, калгасы, прыватныя асобы, — сказаў Сяргей Габрусевіч. — На Гродзеншчыне няма ні аднаго нерэнтабельнага калгаса. Мы маем сродкі, за якія хочам вам дапамагчы. Думаю, таксама, што Гродзенскі універсітэт у змозе браць на вучобу 5—10 чалавек штогод ад вас і запэўніваць ім поўнае ўтрыманне.

Паводле ранейшага пагаднення Сяргей Габрусевіч і Аляксандр Баршчэўскі падпісалі дагавор паміж Гродзенскім аддзяленнем СФК і БГКТ аб супра-

(Працяг на стар. 5)

Аляксандр Баршчэўскі і Сяргей Габрусевіч падпісваюць дагавор аб супрацоўніцтве паміж БГКТ і Гродзенскім аддзяленнем СФК.

ДЗІЎНЫ АБАРОНЦА

У чэрвені бягучага года пазваніў мне незнаёмы чалавек. Прадставіўся як супрацоўнік Беларускага тэлебачання ў Мінску. Сказаў, што завецца Майсеня і што прыехаў з кінамеханікам Скарынавым. Прыехалі яны на экскурсію. Аднак, прыхапілі апаратуру і хацелі б зрабіць на Беласточчыне кароткаметражны фільм аб беларусах у Польшчы. Аказалася, што госці на паездку па Беласточчыне не маюць сродкаў, каб аплаціць начлегі і праезды. Параіўшыся са сваім намеснікам Іваноўскім, мы прыйшлі да вываду, што зможам падскрэбсці крыху грошай для таго, каб фінансаваць паездку прадстаўнікоў Беларускага тэлебачання па Беласточчыне.

Частку цяжару ўзяў я на сябе. Адлажыў усе свае справы і паехаў цягнікам з Варшавы ў Беласток разам з мінчанамі.

Ужо ў цягніку кінулася мне ў вочы свайго роду анамалія. Пан Майсеня празмерна многа гаварыў аб сабе. У яго прызнаннях нямала было самаўпэўнасці і самахвальства. Аднак усё гэта звязваў я з параўнаўча маладым узростам госця. З Беластока паехалі мы ў Бельск-Падляшскі і Пашкоўшчыну. У мясцовай школе дырэктар Добаш разам са сваім мастацкім калектывам даў цудоўны канцэрт. Быў ён праведзены пад квітнеючай яблыняй. Аператар Скарынаў быў моцна задаволены з такіх магчымасцей і ўсё сведчыла аб тым, што фільм атрымаецца добры. Тым болей, што крыху пазней быў ён папоўнены здымкамі з Беларускага музея ў Гайнаўцы і новазбудаванай царквы ў гэтым горадзе.

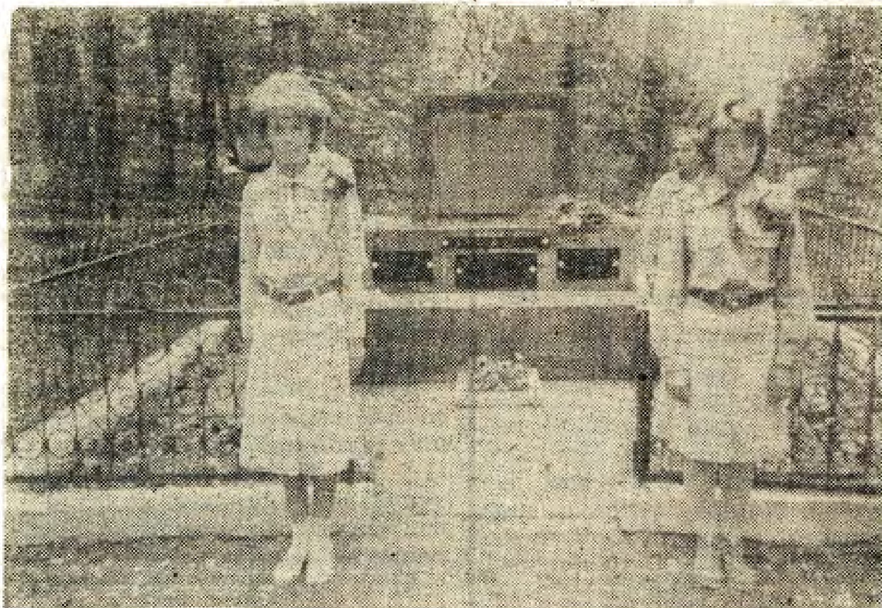
Аднак кульмінацыя ўсёй справы разыгралася ў Пашкоўшчыне. Добаш, як заўсёды, падрыхтаваў прыём, у часе якога пан Майсеня адчуў сябе цэнтральнай фігурай, як бы канцэнтруючай у адной асобе і госця і гаспадара. Выступіў з доўгай арацыяй аб тым, што ён з'яўляецца спецыялістам ад Першага агульнабеларускага з'езда ў 1917 годзе. Калі я яго спытаў, якія ведае найважнейшыя публікацыі, прысвечаныя з'езду, аказалася, што пан Майсеня не здолеў назваць ніводнага загалоўка. Аднак гэта не збіла яго з панталыку, ён заявіў, што ведае адну кнігу, але не памятае аўтара. Выразна абрадаваўся, калі я сказаў, што ведае ён, напэўна, кнігу Круталевіча „Абвяшчэнне рэспублікі", і пачаў паводзіць сябе так, як бы загаловак кнігі і аўтара ён даскānала і ведаў і памятаў. Высветлілася, што пра такія наватарскія кнігі, як Канчэра „Белорусский вопрос" і Турука „Белорусское движение", пан Майсеня чуе першы раз у жыцці, хаця якраз у гэтых публікацыях знаходзіцца аграмадная колькасць звестак аб Першым агульнабеларускім з'ездзе.

Незбянтэжаны Майсеня ў далейшым паводзіў сябе як перамоўца. Найгоршае аднак было крыху пазней. Калі толькі пачалі мы гаварыць аб нацыянальных беларускіх клопатах і аб патрэбе абароны беларускай культуры і мовы, пан Майсеня, як уджалены, падскочыў і заявіў, што мы павінны гаварыць не аб абароне беларускай культуры і мовы, а аб абароне рускай культуры і мовы, бо яны найбольш пакрыўджаныя. Я, як мог, стараўся даказаць, што сітуацыя беларускай духоўнасці намнога горшая, чым рускай. Аднак, мае доказы ўвогуле не дзейнічалі на пана Майсеню. Ён упарта і катэгарычна сцвярджаў, што ўсе мы павінны бараніць не беларускую, а рускую культуру. Я зрабіў свайго роду рывок і стараўся даказаць, што руская культура мае намнога лепшых абаронцаў, чым мы, і што дзе-як дзе, але ў Пашкоўшчыне заступацца за яе не трэба. Пан Майсеня выразна раззлаваўся і з невыгаднай агрэсіяй у голасе, цвёрда змагаўся за рускую культуру, хаця на Усходняй Беласточчыне ёй ніщто і ніхто не пагражаў.

Калі мы выехалі з Пашкоўшчыны ў Гайнаўку, пан Майсеня далей дэманстраваў свае дзіўныя погляды. Дайшло да таго, што давялося пану Майсеню напомніць, што ён не гаспадар, а госць і таму дыктатарскі яго тон не на месцы.

Да сёння нераджываю эмацыянальна гэтую справу. Заўсёды мне здавалася, што прадстаўнікі беларускіх літаратурных ці кінематаграфічных сіл з'яўляюцца носьбітамі беларускай духоўнасці. Гэтым разам сталася інакш. Зразумела, што кожны чалавек мае права мець свае погляды і ідэі. Хацелася б мне, аднак, каб у будучым такія асобы, як Майсеня, не прыязджалі ў Гайнаўку і Бельск, а ехалі ў Тамбоў або Калугу.

Алесь Барскі

ПАМЯЦІ ГЕРОЯЎ

24 верасня 1989 года, каля вёскі Пасталова, што ў Гайнаўскай гміне, у 211 квартале была адкрыта мемарыяльная дошка, прысвечаная памяці трох героя-ў-дэсантнікаў з групы „Слава", якія там загінулі ў барацьбе з фашыстамі 6 мая 1944 года.

— Іваноў Мікалай Рыгоравіч, 1921 года нараджэння, намеснік камандзіра атрада „Слава",

— Мазалескі Ян, 1917 года нараджэння,

— Паўразнюк Браніслаў, 1918 г. нараджэння.

З прамовай выступіў старшыня гуртка ЗБоВіД у Гайнаўцы Рыгор Шарэйка. У час урачыстасці многія камбатанты былі ўзнагароджаны медалямі за „Абаронную вайну ў 1939 годзе" і „За ўмацаванне народнай улады". У мастацкай частцы выступілі школьнікі з Пачатковай школы ў Дубінах.

Атмасфера ўрачыстасці адкрыцця мемарыяльнай дошкі героям, якія загінулі ў вайне з немцамі ва ўзросце ад 23 да 27 год, была вельмі патрыятычная. Добра, што моладзь нашых вёсак і мястэчак, выхаваная разумнымі настаўнікамі, прымае эстафету памяці надаўняга мінулага.

Нельга не сказаць і таго, што камандзірам дэсантнай групы „Слава" быў сённяшні палкоўнік у адстаўцы, а тадышні капітан Васюк Яўстафій Уладзіміравіч, псеўданім „Вясёлаў", які ў гэтым баі быў паранены, а яго намеснікам — тады таксама капітан Волас Пятро Аляксеевіч, псеўданім „Данской". Слава паўшым і жывым героям!

Васіль Петручук

ДЗЕЛЯ ЕДНАСЦІ

6 кастрычніка 1989 года можа стаць пераломнай датай для суцэльнасці беларусаў Беласточчыны. Каб лепш зразумець вышэй сказанае, варта прыпомніць, што яшчэ ў міжваенны перыяд санацыйнай паліцыяй было сцверджана, што беларуская грамадскасць не прадстаўляе сабою ніякай рэальнай сілы з увагі на яе разбіццё і шматлікія падзелы. У пасляваенны час, а асабліва ў апошні перыяд, вырысоўваецца такая ж самая пагроза.

6 кастрычніка ў Епархіяльнай рэзідэнцыі епіскапа Беластоцкага і Гданьскага былі прыняты ўладыкам Савам прадстаўнікі Беларускага грамадскага камітэта „Грамада": Сакрат Яновіч, Антон Міранoвіч і Віктар Стахвюк. Зыходзячы з ідэй еднасці супольнага лёсу праваслаўнай царквы і беларусаў у нашым рэгіёне разважаліся праблемы супольных дзеянняў у галіне культуры, асветніцтва, грамадскага і рэлігійнага жыцця праваслаўных беларусаў. Ідэі ўладыкі Савы ў многім супадалі з праграмай БГК „Грамада", аб якой гаварылі прадстаўнікі камітэта. Гэта дае падставу для поўнага і ўсебаковага пашырэння супрацоўніцтва праваслаўнай царквы і грамадска-палітычнага руху беларусаў Беласточчыны ў асноўных галінах жыцця нашага насельніцтва.

Са шчырым зацікаўленнем прадстаўнікі БГК „Грамада" ўспрынялі інфармацыю аб вядзенні беларускамоўных рэлігійных перадач па радыё і аб занятках па вывучэнню беларускай мовы для моладзі з праваслаўнага брацтва, а таксама аб прадаўжэнні багаслужэнняў на беларускай мове ў царкве Марыі Магдалены ў Беластоку.

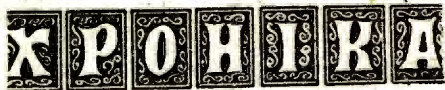
Інфармацыю аб намеры ўладыкі Савы асабіста выступіць на беларускай мове ў першай рэлігійнай перадачы на радыё прадстаўнікі камітэта „Грамада" ўспрынялі як залог важнага гістарычнага факту для беларускасці на Беласточчыне.

Памылкі ў выбарчай кампаніі разглядаліся як недахоп палітычнага дасведчання. Як праваслаўнае, так і беларускае незалежнае асяроддзе ставілі ў вялікамаштабнай палітыцы адны з першых крокаў.

Разглядаючы вынікі сустрэчы, можна меркаваць, што ў сённяшні нялёгкі час толькі спалучэнне ўсіх сіл дае шанц на палягчэнне долі праваслаўных беларусаў і забеспячэнне іх інтарэсаў. Толькі еднасць адкрывае перспектыву рэалізацыі іх імкненняў як у духоўна-рэлігійнай, так і ў грамадска-палітычнай і эканамічнай сферы.

Толькі ў адной грамадзе будзем сабою!

Віктар Стахвюк

10 кастрычніка г.г. прадстаўнікоў БГКТ: А. Баршчэўскага, А. Іваноўскага, В. Стахвюка і галоўнага рэдактара „Нівы" В. Лубу прыняў саветнік-пасланнік пасольства СССР у Польшчы Мечыслаў Іванавіч Сянкевіч у прысутнасці адказных супрацоўнікаў.

Старшыня ГП БГКТ расказаў аб беларусах Беласточчыны, аб праблемах іх эканамічнага і культурна-асветнага жыцця, аднёсся да гісторыі і ахарактарызаваў сённяшні дзень Таварыства. Ім былі прадстаўлены і затрудненні, якія вынікаюць з недахопу фінансавых і матэрыяльных сродкаў БГКТ. В. Луба гаварыў аб праблемах, звязаных з выдаваннем „Нівы". Была таксама гутарка і аб ідэях Беларускага грамадскага камітэта „Грамада".

Саветнік-пасланнік пасольства СССР М.І. Сянкевіч выказаў зацікаўленне праблемамі беларусаў Беласточчыны і Таварыства. Савецкае пасольства разважыць магчымасць дапамогі ў некаторых галінах дзейнасці БГКТ.

Віктар Стахвюк

Зараз такі час, што амаль кожны дзень прыносіць зусім нешта нечаканае, непрадбачанае. На нашых вачах валіцца старая сістэма і як у імгле вырысоўваюцца абрысы нечага, што агульна называюць „дэмакратычным ладам". Аднак у такой вірлівай зменлівасці чалавек адчувае сябе дрэнна, нясвойска. Псіхіка яго патрабуе трывалых вартасцяў як палітычных, эканамічных, грамадскіх, так і маральных, каб пры іх дапамозе ён мог разлічаць, што такое праўда і крыўда, беднасць і багацце, альтруізм і эгаізм, дабро і зло. Вось таму кожны, нават найбольшы хаос мы ўсякі раз стараемся неяк асвойтаць, упарадкаваць, знайсці ў ім логіку, сэнсоўныя лініі развіцця. Калі падыходзіць такая іменна хваля грамадскай разбуральна-творчай актыўнасці (якую маем цяпер у Польшчы і Савецкім Саюзе), то, вядома, яна ўжо ніяк не месціцца ў дагэтуляшніх — старых, заскарузлых, збюракратызаваных — сродках масавага абмену інфармацыі. Новае дамагаецца з'явіцца новым часопісам, найчасцей самвыдавецкім, якія парадкуюць і адлюстроўваюць знакі і змест навейшага часу.

ЗНАКІ ЧАСУ

У Польшчы публікацыя пазаафіцыйных часопісаў і кніг належыць да пройдзенага этапу, бо сягоння дазволена выдаваць усё, абы толькі была папера і друкарскія прылады — на свой кошт і адказнасць.

У Савецкай Беларусі вялікім імпульсам для ажыццяўлення грамадскага альбтэрнатыўнага мыслення было стварэнне Беларускага Народнага Фронту, які зактывізаваў творчую інтэлігенцыю, студэнцкія ды канфесійныя асяроддзі. Іхняя актыўнасць змушала іх жа саміх выдаваць свае незалежныя перыёдыкі. Ужо ў мінулым годзе пачалі выходзіць, між іншым, „Навіны" (орган БНФ), „Кантроль" (орган маладых літаратараў „Тутэйшыя"), „Студэнцкая думка" (публікатка суполкі „Світанак"), „Белорусская трибуна" (рускамоўнае выданне органу БНФ). А ў гэтым годзе паявіліся: „Супольнасць" (бюлетэнь Каардынацыйнае Рады Канфедэрацыі Беларускіх Суполак), „Весткі адраджэння" (штомесячнік Канфедэрацыі Беларускіх Суполак), „Экспрэс" (штодзёнка Камітэту БНФ), „Мартыролаг" (орган Таварыства „Мартыролаг Беларусі", „Факт" (рускамоўны, выдае група падтрымкі БНФ).

Ва ўсіх названых тут і не названых беларускіх перыёдыках дамінуюць тры асноўныя, я б сказаў, анталагічныя для Беларусі тэмы: 1. Трагічная спадчына сталінскай эпохі, якую толькі цяпер мы пачынаем пазнаваць у яе рэальных маштабах і ўсведамляць як падмурак для іншых трагедый, 2. Духоўная дэпрэсія — нацыянальны заняпад мовы, веры, культуры, гісторыі, традыцыі, дзяржаўнасці, 3. Чарнобыльскі генацыд.

Сённяшняя свабода абмену

(Працяг на стар. 4)

БЕЛАВЕЖА

СТАРОНКА ЛІТАРАТУРНА-МАСТАЦКАГА АБ'ЯДНАННЯ ПРЫ ГП БГКТ № 363

З СУЧАСНАЙ АНАНІМНАЙ ПАЭЗІІ

Паўлюк Задзірасты

Я спакойны, я жанаты,
Невысокі, сьлепаваты,
Быў заўжды інтэлігентам,
А тут робяць дысыдэнтам.
Я ў галоснасць быў паверыў,
40 год нямком я жыў,
Лёс свой службай толькі мераў
І нібы свабодны быў.
А бяда мая — дажыўся,
Як зачэпіш, дык баліць;
У дзяцінстве не вучыўся
Па-расейску гаварыць.
Каб вазіў я гной на ферме,
То ня муляла б бяда,
Там ня ловяць, дзе хто перне,
І ня цягнуць да суда.
Але ж вывучыўся, ліха...
У сталіцы жыць пачаў,
І ня ўседзіш, браце, ціха,
Бо акцэнт мой выдаваў.
Трыццаць год мяне дражнілі
То за „трапку", то за „бруха",
І ад рогату аж вылі:
Во „калхознік,", во „псяюха".
Я акцэнт таптаў, як мог,
Я пачаў быў заікацца —
Моўны так араў мурог,
Каб да іх прыбудавацца.
„Трапку" з „брухам", „чурку" тожа
Неяк вывучыў, мой Божа.
Стаў вучыць другія мовы —
Малады быў і здаровы.
Бух мне позвачку у МУС!
„Мітынг ваш быў без дазволу
І без санкцый чынароў..."
„Але ж я ня плёў крамолу..."
„Штраф плаці і будзь здароў".
Сеў я дома і сяджу,
Жонцы ў вочы не гляджу.
„Дзе паўсотні ты падзеў?
Мо згубіў, прапіў, праеў?"
„Новы век, — кажу, — харошы:
Ня ўсё мерыцца на грошы.
Я й цябе завалаку,
Каб пачула „Талаку".

Зноў хадзіў на іх я сходы,
Слухаў мову, быццам сьпеў.
Чуў, што выйшаў я з народа,
Што загнаць хацелі ў хлеў,
Што дурным наш род рабілі,
Што па турмах нас гнаілі,
Што культуру разграблі —
Па Сібіры разьвязьлі,
Каму ў рукі лом-лапату,
Разумнейшым — Курапаты.
Што раней мы гонар мелі,
Што пабілі мы татар,
А каб душы не чарсьцьвелі,
Быў у нас першадрукар.
Што сярод славян ці немцаў
Мелі мы аўтарытэт.
Не пускалі далей сенцаў,
Калі збройны лез валет.
Што ня мы у эмігранты —
Эмігрантамі да нас!
Што акторы, музыканты
У нас мелі зорны час.
Што ў маскоўскіх камяніцах
Цуды нашае рукі.
Што за волю лезьлі біцца
Часта нашы мужыкі.
Што забілі нам Купалу,
Парабілі МТС.
Да адзінкі ставяць нолік —
Называецца — прагрэс.
Што пустыню на Палесьсі
Загадалі нам рабіць.
Што жаўрук у паднябесьсі
Не пяе, а просіць піць.
Што дзікунскія абрады
Дырэктывай людзям шлюць.
Што галоснасьці мы рады —
Галасіць усім даюць.
Што пара людзямі звацца,
Каб далей не адставаць
Нам за розум трэба ўзяцца,
Трэба перабудаваць...

Я ўсё слухаў, я пасіўны,
Я — былых эпох прадукт,
Сам з сабою агрэсіўны,
А на людзях — пшык — патух.
Спор-дыскусію хацелі
Пра мэтро яны усчаць.
Думаў я, каб іх ня зьелі,
Трэба, мусіць, памагаць.
Я аб'яву нашрайболіў —
Тэкст сьпісаў з „ВМ" (газэты) —
Ды на плот прымастаколіў.
А мне ў рэбры пісталетам!
Рукі ўзад, заткнулі рот,
Павялі далей за плот.
Чую, зноўку будзе гуз!
Вунь і шыльду бачу: МУС.
„Што разьвешваў, — кажуць, — контра,
Недабіты ты нацыст!"

ЯК МЯНЕ АДВАДЖВАЛІ АД „ТАЛАКІ"

І цяпер па-беларуску
Каб што правільна сказаць,
Я падумаю па-руску
Ды пачну перакладаць.
Я падумаю па-польску,
Па-украінску магу,
Па-нямецку, па-літоўску,
Свой акцэнт не берагу.

Час ішоў.
Застой стаяў.
Я зь іх слоў перакладаў.
Пастарэў, парвалі зубы,
Збудавалі ў роце мост.
І акцэнт на маю згубу
Аднавіўся на ўвесь рост.
Зноў рагочуць з вымаўленьня,
Пасылаюць у калгас.
Перажыткам пакаленьня
Нараклі каторы раз.
Спрабаваў пад іншаземца
Маскавацца, колькі мог,
Пад казахскага хоць немца,
Хоць пад чорта, каб бяз рог.
Дзе ж мне з кім пагаварыць,
Каб бяз сьмеху і бяз зьдзеку?
„Талака", чую, шуміць,
Яе выбраў замест лекаў.
Хлопцы мкнуць на Курапаты.
Я за імі... От псямаць!
Я спакойны, я жанаты...
Дык за што мне штраф даваць?
Нёс я Берыі — падонка
На калу ў пенснэ партрэт.
Ззаду дзеці йшлі і жонка —
Цэлы мой аўтарытэт.
А на заўтра, як укус:
Што касьцямі шлях услан
К Беламорскаму каналу,
І ў Нарыльск, і ў Магадан.
Што адвучвалі ад працы,
Што разбэшчвалі народ.
Пад дурных маскіравацца
Прымушалі нас штогод.
Што „Мужыцкай праўды" слова
Актуальна і цяпер,
Што заплёваную мову
Не пускаюць на папер.
Што нам памяць адбівалі,
Сын на бацьку — упярод!
Што манкуртамі мы сталі —
Не калгас, а ўвесь народ.
Што ў яжовых рукавіцах
Матак мацалі пры нас,
Потым вешалі на сьпіцах —
Быў такі прыгонны час.
Што жуем мы хлеб ды сала,
Што ня спухлі безь яды —
Селянін у нас удалы,
Як вярблюд той без вады.
Што раку гаўном зглумілі,
Што ні горад, то смурод.
Што Чарнобылем накрылі
Не раён, а ўвесь народ.
Што ў дурдоме без пуцёўкі
Кожны мог адпачываць.
Чужакоў блатных і лоўкіх
Слалі намі кіраваць.
Што па ўсёй па Беларусі
На пасадах і дамах
Вырай сеў, нібыта гусі,
І ня згоніш трах-бабах!
Што — дзе цэркаўка, касьцёлік —
А другі палкоўнік мондры
Кажа: „Ён шчэ пацыфіст!"
Я кажу: „Чытай аб'яву,
Што гаркам газэце даў.
Я яе, гэту праяву,
Слоўца ў слоўца перадраў."
Бачу — ведаюць, рагочуць,
Дурня строяць на вачах.
А чаго канкрэтна хочуць?
Наганяюць толькі страх. Ах!
Штраф — бабах! Ідзі дамоў,
Каб бяз лёзунгаў і слоў!
Зноў!

Зноў заробку палавіну
Жонцы я не аддаю...
А каб вас у дамавіну!
Татку-матку вашую!..

Зноў іду да „Талакі".
Там навін, як блох у сукі!
Камсамолу незрукі —
Дык прагнаў іх зноў на мукі,
На бадзяньні па дварэ...

Хто арэ, а хто жарэ...

Нехта зноў пушчае хмары,
Нехта цуглямі ўшчаміў
І пра Сталіна зноў марыць,
Каб скарэй бандыт ажыў...

(Працяг на стар. 4)

(Працяг са стар. 2)

ЗНАКІ ЧАСУ

думкамі спрыяе адраджэнню хрысціянска-рэлігійнага светапогляду. У Савецкай Беларусі ўжо робяцца адначасова два пераклады на сучасную беларушчыну Святога Пісання. Ерархі Царквы, як думаю, рыхтуюцца да непазбежнага для іх пераводу багаслужэння на нашу нацыянальную мову. Рыхтуюцца напэўна, калі хочуць ісці ўпоравень з духам часу, калі хочуць служыць свайму люду. Станоўчую ролю ў гэтай справе павінны выконваць усе прыцаркоўныя выданні, а таксама перыёдыкі, незалежныя ад царкоўных улад, як тыя, напрыклад, што ўжо выходзяць: два часопісы праваслаўнай моладзі „Праваслаўная думка“ і „Рэанімова“ і часопіс беларускіх каталікаў „Вера“.

Варта прыгадаць, што веруючым у Савецкай Беларусі і Польшчы добрым дапаможнікам для іх арыентацыі ў рэлігійным жыцці могуць паслужыць яшчэ тры іншыя часопісы, якія ў апошнім часе пачалі выходзіць на Захадзе: „Хрысціянскія навіны. Беларускі інфарматар“ (бюлетэнь Радыё Ватыкан, пад рэдакцыяй Янкі Мойсіка), „Веснік Беларускага Каталіцкага Душпастырства“ (орган Дому Мар'янаў; Дому, якім кіруе ў Лондане а. Аляксандр Надсон), і толькі што паявіўшыся „Голас Часу. Царкоўна-грамадскі часопіс“ (двухмесячнік пад рэдакцыяй спадара Юрыя Весялкоўскага. Орган праваслаўных беларусаў, аб'яднаных пры царкве св. Еўфрасінні Полацкай у Лондане). Па аб'ёму ён найбольшы, 32-старонкавы, з графічна прыгожай вокладкай, на якой віднее выява Пагоні. Ва ўступным слове рэдкалегія піша пра сваю мэту: „Голас часу“ будзе стаяць за незалежнасць Беларусі, за пастановы Першага Усебеларускага Кангрэсу, якія былі пацверджаны Другім Усебеларускім Кангрэсам. „Голас часу“ будзе змагацца за родную мову, за сваю Беларускую Праваслаўную Царкву і Веру“. І вось таму, як гаворыцца далей, „будзем падаваць у ім пераважна матэрыял з гісторыі Хрысціянства, Праваслаўнай Царквы, Беларусі, успаміны з Другой сусветнай вайны і змяшчаць матэрыялы з другіх выданняў, якія згадваюць Беларусь. Гэтага вымагае ад нас дух хасу“. Першы нумар часопіса прыносіць такія цікавыя артыкулы, як: „Тысячагоддзе хрысціянства на Беларусі“, „Хрысціянства ад Галілеі да Беларусі“, „З царкоўнага жыцця“, „Што да гербу Пагоня“, „Галоснасць галосіць, а ўлада тармозіць“, „У савецкіх рэспубліках фермент“ — і крыху перадрукаў з „Голасу Радзімы“, „Літаратуры і Мастацтва“, „Нівы“, якія даюць беларусам на чужыне пэўнае ўяўленне аб нашым „гэтабыцці“.

Жадаем рэдкалегіі „Голасу часу“ дачакацца сотага, а потым і двухсотага нумара свайго часопіса, бо як сказана ў Евангелі, паводле Іаана „На пачатку было Слова... Усё праз Яго сталася, і без Яго нічога не было з таго, што сталася“. **Ян Чыквін**

(Працяг са стар. 3)

Ох, трывожна, зноў трывожна,
Гандляры даюць байкот:
Хай гніе, купіць ня можна,
На цьвічок чапляй банкнот.
Так магчыма правіянт
Дасьць чылійскі варыянт!
Зьверху хтосьці бласлаўляе:
Трэба крызіс, трэба гнеў.
Перастройка? Вам якая?
А ну, кыш назад у хлеў!

З цяжкай думкай мкну да дому,
А на сустрач санаваты:
— Табе позвачка, сьляпому!
Пойдзеш, гніда, у салдаты!
— Як? За што? Дык не вайна!
У газэтах — разбраеньне...
— Для тебя — путя одна.
Воспитают, без сомненья!
— Белы маю я білет,
Саракоўка за плячамі...
Ваенком сказаў: „Привет!
Утром быть, как все, с вещами!“
Папсавалі мне настрой.
Сунуў кніжку ваенкому.
А ён змрочны ўвесь сядзіць,
Быццам мордай аб салому,
Так губамі шамаціць:
— Дуй атседава, калека!
Нагарыць мне, нагарыць...
Клятву даў, што чалавекам
Буду я цябе рабіць...

Зноў іду да „Талакі“,
А яна ўся у мундзюрах!
Значыць, быў загад такі
Тых высокіх, змрочна-хмурых,
Але ўсіх не заграблі:
Ў „Талацэ“ былі і бабы,
І старыя гарбылі,
І, як я, здароўем слабы.

Хтось быў вылаяўся матам.
Сесьці б дзе, пагаварыць.
— А пайшлі ка мне да хаты,
Чаем можам замачыць...
Ну, прышлі. Частую чаем.
Сэрца чуе і баліць.
Аж у сенцы выклікаюць —
Міліцэйскі ўзвод стаіць!
Не знайшлі і адпусьцілі,
Бо ідэйныя вантробы.
Ім гарэлка толькі сьніцца,
Мы для іх — што быдла, зэкі.
Ім бы з бабай ды напіцца,
Пахмяліцца, зноў на лекі...
А у нас чаго нап'есься?
Як з заробку смальнуць штраф,
Вунь, з-пад крану, дык
зальесься.
Толькі гонар, быццам граф.
Толькі думкі, толькі мова,
Толькі вочы, каб глядзець,
Толькі розум, толькі слова,
Ну, бо ім таго ня мець.
Супраць кучкі ставяць войска,
Школяць цэлы апарат,
Угаворваюць па-свойску,
Што дурны я, пень і гад.
Я ж ніхто, жыву пад зьдзекам.
А хачу быць чалавекам.

Пра аўтара:

Ня быў.
Не служыў.
Не выяжджаў.
Ня маю.
Не выбіраўся,
Не ўзнагароджваўся,

ЯК МЯНЕ АДВАДЖВАЛІ АД „ТАЛАКІ“

Я да доктара, браточкі:
— Палічы, харошы мой,
Мне хваробы, як цьвяточкі.
Тут абсцэс, радыкуліт,
Язва, нырак палавіна,
Печань, сэрца і гастрыт —
Кандыдат для дамавіны.
А яшчэ я тут ня ўрокам
Акрывеў вось правым вокам.
Дзесяць год — чаму? — ня знаю,
А кульгаю і кульгаю.
У атаку пабягу —.
Справа стрэльнуць не змагу,
Зьлева — у руку параліч...
Хоць жану да войска кліч...
Доктар піша мне даведку
Па-латыні... Цёмны лес!
Ставіць нейкую паметку
І кіруе у сабес.
Каб здаровы вы былі,
Ёсьць жа праўда на зямлі —
Інваліднасьць мне далі!
— Што за мітынг? Што за сход?
Пачаму ў цябе народ?
— П'ем хто чаю, малака...
— Мітынг гэта! „Талака“!
Шагам шморг! За сьпіну рукі!
Разьбяромся на судзе,
Мо хто возьме на парукі...
А суседзяў! А людзей!
Нас вядуць, як арыштантаў,
Як крамолу пры цары.
Служкі хоць без аксельбантаў —
Падабенства, чорт бяры!
Следчых куча, пракурораў.
— Дык за што вас замялі?
Крымінальны знаем нораў:
— А мы толькі чай пілі!
Лысы шэф гукае зьнізу:
— Я з вас выцісну тут соль,
А ну, ўсіх на экспэртызу;
Трыпер, СНІД і алкаголь.
Нас круцілі і сьвяцілі,
Бралі пробы на хваробы,
Не судзіўся,
Ня ўдзельнічаў,
Не падвяргаўся.
Нідзе.
Ні з кім,
Ніяк,
Нікога,
Няма.
Прашу ўсё гэта ўлічыць.

УЛЬТЫМАТУМ ВЕДЗЬМАКАМ І ЗАДЗІРАСТЫМ!

Калі 5 дня наступнага месяца не зьявіцеся з пашпартамі і чарнавікамі твораў па ганарар, то ўжо 6 дня пералічым яго ў фонд Беларускага Народнага Фронту за перабудову „Адраджэньне“.

(Публікацыя паводле: „Вандзя навыварат“, Беларуская ананімная літаратура канца XX ст., Бібліятэчка „Студэнцкае думкі“, Менск-Вільня, 1989).

МІКОЛА ІВАНОЎ

ДА ГІСТОРЫІ СТАЛІНІЗМУ НА БЕЛАРУСІ

— 11 —

2.4. Узбуйненне БССР

2.4.1. Гісторыя ўстанаўлення межаў БССР у 1921 г.

Ад моманту аднаўлення залежнай ад Масквы незалежнасці Беларускай ССР у канцы ліпеня 1920 г. БССР перажыла тры ўзбуйненні ў 1924, 1926 і 1939 г.г. У выніку гэтых узбуйненняў тэрыторыя рэспублікі ўзрасла амаль у 4,5 разы, а насельніцтва ў 6 разоў. Узрост сам па сабе беспрэцэдэнтны, і калі з апошнім узбуйненнем мы маем больш-менш ясны вобраз (яно адбылося ў выніку савецкай агрэсіі супроць Польшчы 17 верасня 1939 г.), дык першыя два, ажыццёўленыя ў мірных умовах, дагэтуль не знайшлі свайго аб'ектыўнага апісання ў савецкай гістарыяграфіі. І ў гэтым няма нічога дзіўнага. Справа ў тым, што ўскосна гэтыя ўзбуйненні сведчылі аб прызнанні камуністычнай партыяй сваіх памылак у нацыянальнай палітыцы на Беларусі. Са свайго боку гістарычная навука БССР упарта на працягу амаль усяго свайго існавання прадстаўляла гэтыя ўзбуйненні ў якасці вялікага дасягнення ленінскай нацыянальнай палітыкі. Як жа было ў сапраўднасці? Дзе праўда?

Каб грунтоўна адказаць на гэтыя складаныя пытанні, трэба высветліць перш за ўсё наступныя праблемы. Якім жа чынам пасля абвяшчэння 1 студзеня 1919 г. Беларускай Савецкай Сацыялістычнай Рэспублікі на тэрыторыі Смаленскай, Магілёўскай, Віцебскай і Гродзенскай губерній, інакш кажучы, амаль на ўсіх этнаграфічных беларускіх тэрыторыях з насельніцтвам амаль 11 млн. чалавек, да канца грамадзянскай вайны даволі незразумелым спосабам плошча рэспублікі скарацілася да шасці няпоўных паветаў былой Мінскай губерні з 1,5 млн. насельніцтва? Ці сапраўды ў ходзе грамадзянскай вайны партыя бальшавікоў згубіла зацікаўленасць у вырашэнні беларускага пытання, і шмат хто з яе лідэраў нават пачаў задумвацца аб мэтазгоднасці далейшага існавання беларускай савецкай рэспублікі нават у складзе РСФСР?

Разглядаючы гэтыя пытанні, трэба абавязкова звярнуць увагу на адну вельмі знамянальную акалічнасць. Дэкларацыя аб аднаўленні дэ-юрэ незалежнай Савецкай Беларусі пасля няўдалай спробы са славутым ЛітБелам (Літоўска-Беларуская Савецкая Сацыялістычная Рэспубліка існавала ў 1919—1920 г.г.) была прынята 31 ліпеня 1920 г. Гэта быў час, на які прыпадае апагей поспехаў Чырвонай Арміі на польскім фронце. Савецкія войскі набліжаліся да Варшавы, і ідэя сусветнай рэвалюцыі, зда-

Новыя дамы ў раёне Высокі Стачок (Беласток). **Фота Я. Целушэцкага.**

(Працяг са стар. 1)

цоўніцтве ў галіне беларускай культуры. Дагавор датычыць сумесных культурна-асветніцкіх мерапрыемстваў, абмену навуковай інфармацыяй, літаратурай, прапаганды дасягненняў беларускай культуры праз сродкі масавай інфармацыі, шляхам правядзення фестываляў народнага мастацтва, выставак, абмену лектарамі. У дагаворы прадбачваюцца таксама супольныя выдавецкія мерапрыемствы, супрацоўніцтва ў галіне краязнаўства і музейнай справы, дапамога ў камплектаванні падручнікаў і мастацкай літаратуры для беларускіх школ Беласточчыны.

Дагавор заключаны на перыяд да 2000 года, з магчымасцю яго працягу ў будучым. Падрабязная тэматыка мерапрыемстваў з указаннем тэрмінаў іх выканання будзе прыкладзена да дагавору ў выглядзе „Плана работы". Бакі дамовіліся скласці план работы на 1990—1992 гады на працягу 1989 г.

Што і казаць, прысутныя на адкрыцці культурнага сезона актывісты БГКТ і настаўнікі беларускай мовы сустрэлі падпісанне дагавору з задавальненнем і з гучнымі воплескамі.

У далейшым ходзе сустрэчы ў ГП БГКТ 15 кастрычніка віцэваявода ўручыў заслужаным дзеячам беларускага культурнага руху дзяржаўныя ўзнагароды. Кавалерскім крыжам узнагароджаны быў беларускі паэт Віктар Швед. Крыжы заслугі атрымалі: залатыя — Пётр Нівінскі, Мікалай Лапух, Марыя Адзіевіч; сярэбраныя — Еўдакія Навакоўская, Расціслаў Місеюк, Ян Якімюк; бронзавыя — Павел Лемеш, Пётр Скепка

Разгарнулася дыскусія наконт кандыцыі беларускага культурнага руху на Беласточчыне і перспектываў яго развіцця. Сакрат Яновіч, указваючы на сувязі культуры з эканомікай, гаварыў адначасова, што інвестыцыя ў культуру — гэта інвестыцыя ў чалавека, у ягоную маральнасць і ягоны патрыятызм. Культура для беларусаў астанецца той дзялянкай актыўнасці, у якой могуць зрабіць найбольш. Дзеля таго, каб не быць валакітамі, каб адчуваць сябе паўнацэннымі людзьмі. А быць беларусам, адзначыў пісьменнік, гэта значыць: жадаць усім дабра.

Антон Мірановіч у сваім выступленні абасноўваў патрэбу стварэння беларускага палітычнага руху на Беласточчыне, даказваў, што беларусам у сучасны момант патрэбна сваё палітычнае прадстаўніцтва, якое занялося б вырашэннем цэлага комплексу беларускай праблемы на Беласточчыне, уключна з яе палітычным і эканамічным аспектамі. А. Мірановіч прадставіў прысутным канцэпцыю Беларускага грамадскага камітэта „Грамада", стварэнне якога, а таксама яго праграмы, апошнім часам пачалося ў беларускім асяроддзі.

Інспектар БГКТ Янка Мордань гаварыў пра бліжэйшыя планы Таварыства ў культурна-асветніцкай дзейнасці, асабліва ўвагу звяртаючы на конкурсы ў асяроддзі школьнай моладзі.

Урачыстую нагоду ў ГП БГКТ закончыла мастацкая частка, падрыхтаваная лаўрэатамі мінулагодніх конкурсаў для школьнікаў: тэатральнага і песеннага.

Ян Максімюк
Фота аўтара

валася б, пачала ажыццяўляцца ў сапраўднасці. У сувязі з гэтым у савецкім кіраўніцтве значна ўзраслі ўплывы вядучых камуністычных дзеячоў-палякаў: Ю. Мархлеўскага, Ф. Дзяржынскага, Ф. Кона, Ю. Ляшчынскага і іншых. Для іх рыхтавалася роля кіраўнікоў новай сацыялістычнай Польшчы, якую неўзабаве павінна была прынесці на сваіх штыках Чырвоная Армія. Інтарэсы сусветнай рэвалюцыі, так, як іх разумелі ў Крамлі, дыктавалі савецкаму кіраўніцтву неабходнасць стварэння моцнай і вялікай сацыялістычнай Польшчы. Яна не толькі магла і павінна была стаць рэальным фактарам дэстабілізацыі капіталістычнага свету, але і задаволіць вельмі чуллівыя і балючыя нацыянальныя амбіцыі палякаў. Падобныя настроі ў адносінах да праблемы польскай незалежнасці вельмі характэрныя былі і для асяроддзя польскіх камуністаў у Маскве. Леніну асабіста давялося даволі востра адчуць іх моц, калі палякі на чале з самім Ф. Дзяржынскім актыўна выступілі супроць Брэсцкага міру і нават аб'ядналіся на агульнай платформе па гэтай справе з групай „левых камуністаў" М. Бухарына. Але, калі „левыя камуністы" супрацьставіліся Брэсцкаму міру ў сувязі з яго пагрозай для інтарэсаў сусветнай рэвалюцыі, дык пратэст польскіх камуністаў быў выкліканы галоўным чынам тым, што згодна з гэтым мірным пагадненнем паміж Савецкай Расіяй і Германіяй з яе саюзнікамі некаторыя спрэчныя тэрыторыі (напрыклад, Хелмская зямля) адыходзілі да Украіны. Мелі польскія камуністы і свой спецыфічны погляд на перспектывы нацыянальнай прыналежнасці земляў былога Вялікага княства Літоўскага. На іх думку, шматвяковая культурная і эканамічная дамінацыя палякаў на так званых усходніх крэсах яўляла сабой дастатковую падставу для ўключэння іх у склад польскай савецкай сацыялістычнай дзяржавы. Гэткая палітычная арыентацыя польскіх камуністаў выразна праявілася падчас нядоўгага існавання ЛітБела. Члены кіраўніцтва гэтай рэспублікі — палякі ўпорна праводзілі лінію на прыданне гэтай рэспубліцы польскага нацыянальнага характару. Дарэчы, палякі складалі амаль палову членаў у складзе Савета Народных Камісараў ЛітБела.

Такім чынам ліпеньская (1920 года) рэстаўрацыя Беларускай ССР адбывалася ва ўмовах радаснай эйфарыі з нагоды перамог Чырвонай Арміі на польскім фронце. Таму невыпадкова ў Дэкларацыі аб яе паўторным абвяшчэнні пытанне дзяржаўных межаў рэспублікі амаль не закранулася. Было гэта выразнаю азнакаю таго, што значная частка рэспублікі (яе заходнія раёны) прызначалася для ўключэння ў склад будучай Польскай савецкай рэспублікі. Нацыянальныя інтарэсы беларускага народа прыносіліся партыяй у ахвяру вышэйшым інтарэсам сусветнай рэвалюцыі. Аб'ектыўным выказнікам гэтых інтарэсаў, на думку кіраўніцтва партыі бальшавікоў, з'яўлялася

(Працяг на стар. 6)

КУЛАЧНЫЯ БАІ І ФАЛЬШЫВЫ ІДАЛ

У наш імпульсіўны час газетнымі задзірамі сталі нават спакойныя і лядашчыя дзядзькі. Пачуўшы водгук бойкі, зажмураюць вочы і грудзьмі пракладаюць сабе дарогу. За тым, абшарпаныя, з сінімі ліхтарамі пад разгубленымі вачыма, з пякучымі шышкамі на адкрытых ілбах, запэцканыя дзярмом, здзіўляюцца: тузаліся не з рыцарамі, а з нейкай кастэтнай і гадкай навалаччу.

Мае рацыю Яўген Міраповіч: сапернікаў трэба выбіраць, і не ў „крэсавяцкай" джунглі. Зразумеў гэта ўжо ветэран многіх патасовак Сакрат Яновіч, пастарэе Віталь Луба — зразумее і ён.

Ідуць на кулачкі на непакорных гадаванцаў і паны прафесары. А. В. пагражае „Аўроры" яшчэ і судом. Ці не інквізітарскім? Бачыў я вас, гайнаўскіх герояў, у сваім каляровым тэлеакне і пацеў разам з вамі. Былі вы гэткія бездапаможныя і — у сваёй слабасці — смешныя. А найбольш хвараў я за маладога свяшчэнніка, які, нягледзячы на навадныя пытанні вядучага, ніяк не мог прыпомніць, якой ён нацыянальнасці: не паляк, не беларус, проста... праваслаўны. Ствараеце нову нацыю?

У чаканні павесткі з суда, набяруся духу і пакажу прынамсі дулю Барскаму. Са сваёй „мяжы" ўжо каторы раз б'е чалом Гамулцы. Хай сабе кланяецца, але навошта ўзводзіць дзеля гэтага ідэалагічную надбудову: Гамулка, маўляў, перасеўшы з арыштанцкага зэдліка ў троннае крэсла, убачыў затоеных і адранцелых польскіх нацменаў, згуртаваў іх, абагрэў хатнім цяплом. „Фруструваны дацэнт" нагінае факты. Меншасныя арганізацыі яўрэяў і рускіх існавалі ад 1945 года. Арганізацыйны камітэт БГКТ стварыўся ў 1955 годзе — роўна год да прышэсця збавіцеля. І першы наш з'езд у лютым — 56 (колькі засталося да кастрычніка?) падзячны ліст слаў на іншы адрас. А бацькоўскае стаўленне да беларусаў адчулі мы якраз у зорны час правадыра. Адчулі не па-Барскаму. Да першага чалавека ў краіне ішлі са сваім болем паломнікі. Прымаў усіх. Падаліся ў Белы Дом і хадакі ад БГКТ. Вярнуліся з апушчанымі насамі: „Веслаў нас не прыняў!" Думак украінскіх тым больш не слухаў (варушылі памяць?). А чаго вартая пенная прамова на кангрэсе прафсаюзаў — на захадзе дзейнасці руплі́ўца: страшыў Польшчу нацыянальна-меншаснай пятай калонай! Пырскі гэтага ап'янення дагэтуль не высахлі.

Дык чаму ж старшыня нашага ГП упарта б'е чалом фальшываму ідалу?

Рыгор Лясун

Пра нашых пісалі...

БЕЛАРУСКАЯ ПАРТЫЯ АБО „САЛІДАРНАСЦЬ"

Чарговы агляд беларускай праблематыкі на старонках польскіх газет ды часопісаў трэба, відаць, пачынаць ад найпапулярнага ў краіне тыднёвіка „Палітыка" (і гэта не першы ўжо раз, дарэчы). У нумары ад трыццатага верасня Тадэвуш Пільх публікуе „Czy jesteśmy tolerancyjni?"

Пільх, адразу гэта бачнае, не з'яўляецца беластоцкім задрыпанікам, які выдае сябе за лепшага інтэрнацыяналіста, непісьменна блытаючы патрыятычнае з нацыяналістычным. Адказ на пытанне, выведзенае ў загаловак артыкула, дае ён, фактычна, кароткі: палякі перасталі быць народам не толькі дэмакратычным, але і талерантным! Да ўсіх, слабейшых ад сябе, адносяцца яны нават з агрэсіяй.

У гэтым пераканаўся не адзін я, жывучы у крэсавым Беластоку. Начытаўшыся варожых беларусам выказванняў у тутэйшых публікатарах, асабліва ў „Кур'еры Падляшскім", газетцы бульварнай, таму і адэкватнай грамадскім настроям.

„Gazeta Współczesna" як бы пераняла тыя „кур'ерскія" горапалемікі на беларускія тэмы. Праўда, робіць яна гэта акуратней, не так па-прасцяцку. У нумары ад дванаццатага кастрычніка змясціла падборку з чатырох тэкстаў, дзелячы па палове сімпатыю і антыпатыю да беларусаў. Такая матэматычная справядлівасць мае свой сэнс, тым болей, што пляўкі на нас пакінуў рэдактар напаследак, на першым месцы ставячы аўтараў разважлівых ды глыбей думаючых. Напрыклад, Станіслаў Сьверад, як адзін з неблагіх польскіх правінцыяльных публіцыстаў, заяўляе ў сваіх высновах, што беластоцкім беларусам патрэба, аднак, **аўтаномія.** Паляк не быў бы палякам, калі б не зрабіў папрок у наш адрас, чаму польская меншасць у Беларускай Рэспубліцы не атрымала належных ёй правоў. Дакладна так мусім мы разумець сьверадавы намёкі. Спадару Станіславе, мы ж грамадзяне Польскай Народнай Рэспублікі, а не БССР! Не можам несці палітычнай і маральнай адказнасці за палітыку Мінска з Масквою датычна беларускіх палякаў. Маем правы на дамаганні адно таго, што павінна гарантаваць нам **наша дзяржава,** у якой жывем і на якую плацім падаткі. На мінскай вуліцы мы чужынцы з замежнымі пашпартамі, турысты ўсяго...

„Тыгоднік Салідарнасць" ад 22 верасня не пашкадаваў месца Марку Зюлкоўскаму на Zadry

(Працяг на стар. 7)

ЯН МАКСІМЮК
МЁРТВЫ СЕЗОН

— 5 —

Мінская архітэктура. Хтосьці ў Мінску мне казаў, што сталіца Беларусі архітэктурна належыць да самых сучасных гарадоў у Савецкім Саюзе. Гэта — як рэпліку на маю заўвагу, што ў Мінску няма сапраўды мадэрных будынкаў, якія з выгляду адзначаліся б лёгкасцю канструкцыі і функцыянальнасцю. Наконт функцыянальнасці іх я і цяпер не ўпэўнены, што да выгляду, дык наогул засталося ў мяне самае цяжкое ўражанне. Цэнтральная артэрыя Мінска — Ленінскі праспект — забудаваная абапал агромністымі будынінамі, прыгнятаючымі душу масамі бетону, таўшчэзнымі калонамі, імпазантнымі портыкамі, параднымі пад'ездамі. Можа, справа тут у прапорцыі. Што ні сказаць, па Ленінскім праспекце не пашпацыруеш сабе, каб нацешыць зрок і акрыяць душою. Астаецца ўражанне няўтульнасці, адчужанасці ад пейзажу. І перакананне, што чалавек — гэта крупінка пылу пад нагамі гісторыі.

„Немагчымасць жыць у такіх пейзажах!, — напісала ў адным са сваіх вершаў Надзея Артымовіч. Гэтая фраза, як нейкі неадчэпны музычны матыў, таўклася мне ў галаве падчас маіх блуканняў па мінскіх вуліцах. Аднак жа людзі жывуць. Ігар Бабкоў падсмейваўся над маёй „эстэтычнай разгвэдзанасцю" ў адносінах да мінскай архітэктуры, прапануючы мне болей аб'ектывізаваны погляд на справу. Архітэктурны стыль, які наглядаеш, гэта „сталінскі эмпір", тлумачыў ён мне. Ці не адчуваеш, што такое вызначэнне надае гэтым будоўлям новую якасць і ставіць іх у іншым святле?

Ігар закончыў філасофскае аддзяленне БДУ. Не выбраў сабе акадэмічнай кар'еры, працуе начным вартаўніком. Што ён там вартуе, я толкам не ўразумеў. Аднак я адчуў, што яго ная праца — гэта не прыхамаць філосафа, якому напляваць на рэчаіснасць, як славутаму Дыягену з Сінопа бадай. „Ночнае бдение" для Ігара — гэта пункт апоры, самы надзейны ў ягоным светаўспрыманні. Захаваць сваю асобу, сваё ўласнае „я", разабрацца ў тым, што такое беларускасць, што значыць быць беларусам тут і цяпер — гэта і гэтаму падобнае мы не раз „разміналі" ў сваіх гутарках, швэндаючыся ад кнігарні да кнігарні. Ігар — заядлы кнігалюб, яго ведаюць амаль у кожнай букіністычнай краме. Быў час, калі можна было натрапіць на абсалютна неверагодныя беларускія выданні, апавядаў мне ён. Цяпер ужо не тое. Людзі сталі цікавіцца беларускай кніжкай.

Ігар якраз мне сказаў пра мітынг у мікрараёне Паўднёвы Захад. Мітынг ладзіўся Радай БНФ Маскоўскага раёна. У горадзе ніякіх аб'яў пра мітынг я не бачыў. Ігар растлумачыў мне, як туды даехаць. Я зразумеў, што мне трэба будзе зысці з аўтобуса на вуліцы Известь (вуліцы Вапна). Што за назву прыдумалі. У аўтобусе я выклікаў усеагульны рогат, пытаючыся пра тую вапну. Так бы і не дабраўся туды, калі б на адным з прыстанкаў не мільганула мне постаць Ігара. І толькі там я канчаткова высветліў, што мелася на ўвазе вуліца газеты „Известия", ні больш, ні менш. Мала таго, побач яе была і вуліца газеты „Правда". Ох, людзечкі! „Не нервуйся! — гэта адзін з запаветаў, які Ігар узяў на ўзбраенне свае асобы, стварыўшы сабе свой прыватны дэкалог. Гэтым запаветам ён паспрабаваў узброіць і мяне.

Мітынг адбываўся на невялікай пляцовачцы, уціснутай у далінку між шматпавярховымі бетоннымі блокамі. Народу набіралася шмат, тысяч чатырыпяць. Было моцнае падраздзяленне міліцыі, у файных, акуратных формах. Асабліва імпанавалі мне міліцэйскія шапкі, імпазантнай велічыні. Камандаваў імі палкоўнік Срыбный (каб толькі не наблытаць з прозвішчам!), афіцэр добра вядомы ўсім нефармальным рухам, і, як мне казалі, дужа паважаны.

З боку Народнага фронту выступалі сябры Сойма Кастусь Лапко і Мікола Купава. Прадстаўлялі мэты БНФ, гаварылі пра З'езд БНФ у Вільні. У асноўным жа, пытанні членам БНФ і свабодны мікрафон. Што такое БНФ — палітычная партыя, апазіцыя? Што зрабіў БНФ дзеля паляпшэння долі народу? Што з нацыянальнымі меншасцямі на Беларусі, ці не праглыне іх беларускі нацыяналізм?! Людзі рэагуюць жыва на выступленні, воклічамі, гулам неадабрэння, зрэдчасу свістам. Але ўражанне ў мяне такое, што большасць з прысутных ставіцца да мітынгу прыблізна так, як я: у ролі вонкавых наглядальнікаў. Пабачым, чыё возьме: ці Фронт, ці „афіцыёз". Атмасферу канфрантацыі нагнятаюць сродкі масавай інфармацыі. Народ не супраць Народна-

МІКОЛА ІВАНОЎ
ДА ГІСТОРЫІ СТАЛІНІЗМУ НА БЕЛАРУСІ

(Працяг са стар. 5)

польская сацыялістычная дзяржава, а не бяссільная БССР.

Сведчаннем рэзкага падзення курсу „беларускіх акцый" у Маскве з'яўляўся таксама факт недапушчэння дэлегацыі Беларускай ССР на мірныя перагаворы ў Рызе. Рыжскі мірны дагавор быў падпісаны, як вядома, дэлегацыямі Польшчы, РСФСР і Украіны. Прапагандысцкая заява ўрада БССР аб тым, што яго інтарэсы ў Рызе ён даручыў прадстаўляць дэлегацыі РСФСР, нікога не мог надмануць. Гэты факт як найбольш выразна адлюстроўваў фікцыйнасць беларускай незалежнасці і суверэннасці ў савецкіх умовах. Тут нават прыдаліся б і больш моцныя словы. Ды і якімі ж словамі можна ахарактарызаваць дзеянні ўрада, які даручае свайму суседу падпісаць ад свайго імя дэкларацыю, што пазбаўляе беларускі народ больш паловы яго этнаграфічнай тэрыторыі?

Пытанне ўключэння Віцебшчыны, Магілёўшчыны і Гомельшчыны ў склад РСФСР да сённяшняга дня амаль зусім не высветлена. Не закранаецца яно нават у такіх фундаментальных працах, як акадэмічная пяцітомная „Гісторыя БССР" і 12-томная „Беларуская савецкая энцыклапедыя". Прычына? У гэты перыяд кіраўніцтва РКП(б) яўна здрадзіла нацыянальным інтарэсам беларускага народа, яно намагалася прынесці беларусаў у ахвяру справе сусветнай рэвалюцыі, „святой" справе для кожнага тагачаснага сапраўднага камуніста.

Нягледзячы на спробу затаіць праўду, справа пазбаўлення беларускага народа яго ўсходніх этнаграфічных тэрыторый, як высвятляецца, мае сваю даволі складаную і супярэчлівую гісторыю. Вядома, што ў 1919 годзе паміж савецкім і польскім урадамі вяліся перагаворы на невялічкай палескай станцыі Мікашэвічы. Прадстаўлялі інтарэсы сваіх урадаў савецкая і польская місіі Чырвонага Крыжа. Савецкая дэлегацыя ад імя свайго ўрада прапанавала польскаму боку падпісанне мірнага пагаднення і правядзенне граніцы паміж імі на ўсход ад Мінска па рацэ Бярэзіне. Згодна з гэтымі прапановамі ўся Міншчына павінна была апынуцца ў складзе польскай дзяржавы. Вельмі знамянальнае ў гэтым тое, што прапанаваная граніца амаль дакладна супадала з межамі 1921 г. адноўленай пазней БССР. Ці не азначае гэта „супадзенне", што кіраўніцтва РКП(б) у цяжкіх абставінах грамадзянскай вайны вырашыла адмовіцца ад далейшай падтрымкі беларусаў і перадаць пераважную большасць беларускіх зямель Польшчы! Віцебшчына, Гомельшчына і Магілёўшчына ў адпаведнасці з гэтым планам павінны былі ўвайсці ў склад РСФСР у якасці карэнных рускіх тэрыторый. Беларускае пытанне, такім чынам, павінна было быць вырашана раз і назаўсёды. Планы гэтыя, аднак, не ажыццявіліся. На дзіва, адмовілі палякі, якія яшчэ былі пад уплывам федэралісцкіх ідэй Ю. Пілсудскага і намагаліся аднавіць межы 1772 г., іншымі словамі, уключыць у склад Польшчы ўсю Беларусь.

Амаль год (ад лета 1919 да лета 1920 г.) Мінск і ўся Мінш-

© PDF: Kamunikat.org 2020
© Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2020

га фронту, але пакуль, што, яшчэ поўнасцю і не за. Народ прыглядаецца, прыслухоўваецца.

У натоўпе пачынаецца турзаніна. Гэта міліцыянеры спрабуюць выкручваць рукі і выцягваць тых, што прадаюць „Навіны" БНФ. Людзі рэагуюць абурэннем. Вэрхал аціхае, мітынг працягваецца, „Навіны" распаўсюджваюцца далей. Мітынг праходзіць не без камічных акцэнтаў. Нейкі дзядзька, адрэкамендаваўшы сябе прадстаўніком яўрэйскай нацыянальнасці, пачынае ўпікаць сябраў Сойма ў няведанні беларускай мовы. Спасылаецца на слоўнік, які тут жа выцягвае з-за пазухі. Пабачыўшы аб'ём таго слоўніка, Мікола Купава хутка рэплікуе, што ён замалы, і няма ў ім усіх слоў беларускай мовы. Зноў жа іншы, назваўшы нейкую страшэнную амерыканскую ракету, якую нібыта не выкрываюць савецкія радары, пытае, што БНФ думае рабіць у гэтай справе.

На мітынгу быў зачытаны праект стварэння Рабочага саюза Беларусі (дакладней кажучы, зварот ініцыятыўнай групы па стварэнні такога Саюза). Прысутныя выслухалі гэты зварот з выключнай увагай і адабрылі гучнымі воплескамі.

Канца мітынгу я не дачакаўся. А шкада, бо пад канец выступаў сакратар гаркама партыі Краўчанка. Яго выступленне, як мне потым казалі, было процівагай выступленняў БНФ-аўцаў. Паразумення няма. Тут мы, а тут вы.

(Працяг будзе.)

„ГРОДНЕНСКОЙ ПРАВДЕ" — 50

Гродзеншчына і Беласточчына супрацоўнічаюць між сабою ўжо звыш трыццаці гадоў. Столькі ж сама сябруюць рэдакцыі беластоцкіх газет з „Гродзенскай праўдай". А сяброўства гэта даволі плённае і не абмяжоўваецца толькі галантнымі візітамі. Журналісты з Гродна прыязджаюць у беластоцкія рэдакцыі на стажыроўку, а беластоцкія — стажыруюцца ў Гродне. Рэдакцыі абменьваюцца матэрыяламі. Таксама на старонках „Нівы" можна сустрэць артыкулы гродзенскіх журналістаў, а „Гродзенская праўда" неаднойчы пісала аб беларусах на Беласточчыне і друкавала творы „белавежцаў".

Зараз „Гродзенскай праўдзе" споўнілася пяцьдзесят гадоў. Гісторыя яе ўзнікнення звязана з Беластокам, дзе ў кастрычніку 1939 г. стаў выходзіць „Освобождённый Белосток", які і лічаць пачаткам газеты і з якога пачалася яе нумарацыя. Потым была „Вольная праца", у перыяд гітлераўскай акупацыі — „Белостокская правда", якая пасля вызвалення прыняла сённяшні назоў — „Гродненская правда".

На юбілейныя святкаванні з Беластока былі запрошаны галоўныя рэдактары „Газеты Вспулчэснай", „Кур'ера Падляшскага" і „Нівы". У суботу 14 кастрычніка ў малой зале Гродзенскага драмтэатра сабраліся супрацоўнікі і ветэраны „Гродзенскай праўды", яе самыя верныя чытачы, прадстаўнікі абласных і гарадскіх улад. Без лішняй пампезнасці прайшла афіцыйная частка ўрачыстасці. Былі кароткія і сардэчныя прамовы-віншаванні, часта і на беларускай мове. Многія супрацоўнікі рэдакцыі атрымалі ўзнагароды ад абласных і грамадскіх устаноў і арганізацый. Апрача сардэчных пажаданняў і ўспамінаў журналістаў-ветэранаў многа гаварылася пра ролю газеты ў працэсе перабудовы, пра яе будучае. Газета зараз выходзіць на рускай мове, але ад нядаўна на яе старонках сталі паяўляцца артыкулы і на беларускай. Плануецца выдаваць беларуска- і польскамоўныя варыянты газеты або асобныя выданні.

Віншаванні ад беластоцкіх рэдакцый перадае галоўны рэдактар „Газеты Вспулчэснай" Анатоль Вакулюк (стаіць). Побач сядзіць Веслаў Кабылінскі — галоўны рэдактар „Кур'ера Падляшскага".

Юбілейнае спатканне закончылася канцэртам вядомага і ў нас на Беласточчыне беларускага ансамбля „Музыкі".

Рэдакцыйнаму калектыву „Гродзенскай праўды" яшчэ раз перадаем шчырыя віншаванні і найлепшыя пажаданні плёну на журналісцкай ніве.

В. Луба

Фота А. Перахода

(Працяг са стар. 6)

БЕЛАРУСКАЯ ПАРТЫЯ АБО „САЛІДАРНАСЦЬ"

białoruskie w Polsce. Загаловак крыху недарэчны, бо Зюлкоўскі канцэнтруецца на высвятленні эпізодных акалічнасцяў, у якіх адбываўся ўдзел беларускіх кандыдатаў у выбарах у Сойм ды Сенат Польшчы. Наогул добрасумленна патрактаваў ён сваё журналісцкае заданне. Тое, што фармуляваў, будзе мець далейшае значэнне. Аб'ектыўна сцвердзіў, што салідарніцкі бок у Беластоцкім Краі намерана не прыкмячае існавання тут беларускай нацыянальнай меншасці, ігнаруе яе. Так было, так ёсць, і так — пэўна — яшчэ застанецца. Дапоўню Зюлкоўскага наступнай устаноўкаю: тутэйшыя палякі не могуць, проста псіхалагічна, прызнаць беларускасці значнай часткі Беласточчыны, бо лічаць крыўднаю для іх лінію Керзана, а Беларусь у іхнай свядомасці пачынаецца недзе за Стоўбцамі. Вось і ўся тайніца польска-беларускай сцяны ў нас, узаемнай глухаты.

Усенькія гэтыя праблемы складваліся б куды прасцей і з меншымі нацыяналістычнымі забабонамі, калі б пасляваенная ўлада ўчыніла тое, што абяцала: самы высокі ў свеце дабрабыт, вялікі з вялікіх дэмакратызм, волю вольным і г.д. Закончыла тэрорам і ўпадкам.

Зусім свежы часопіс „Tygodnik Rolników Solidarność", ужо ў сваім шостым ад пачатку нумары змясціў доўгі ліст Białoruska ścieżka do „Solidarności". Гэта пра адзіны ў беларускім асяроддзі гурток „Салідарнасці", які існуе ў Дубічах-Царкоўных. Заснаваны восем гадоў назад, а нядаўна адноўлены, ставіць сваёй мэтай цяпер значна шырэйшыя задачы. Акрамя справаў тыпова ўласных, намагаецца дабіцца якраз **аўтаномнасці для ўсіх гурткоў „Салідарнасці", якія будуць арганізаваць беларусы.** Як гэта трэба разумець? У выпадку ўзнікнення цэлага архіпелагу такіх самастойных гурткоў, калі дубіцкая тая „сцежка" пашырэе ў дарогу або і ў гасцінец, — дойдзе да ўтварэння асобнай беларускай „Салідарнасці"? Так здагадваюся, і думаю, што не памыляюся. У палітычны хаос і распад традыцыйных партый — ідэйную пустэчу ў нашай павятовай правінцыі пачне запаўняць беларуская н а ц ы я н а л ь н а я актыўнасць як найбольш набліжаная да карэнных інтарэсаў насельніцтва. А там, дзе яе забракне або праявіць сябе на слабым узроўні, ролю абаронцы народнай справы прыме спомненая „Салідарнасць", ці нейкая ўсяпольская сялянская партыя. Цяжка прарочыць, наколькі дакладна так адбудзецца, але напэўна ўжо не вернуцца мінулыя часы з іх грамадска-палітычным укладам. Як не вяртаецца раз пражытае жыццё.

С. Яновіч

чына знаходзіліся ў польскіх руках, і ўся савецкая палітыка па беларускаму пытанню характарызавалася ўсведамленнем страты назаўсёды тэрыторый на захад ад Бярэзіны і ўключэння рэшты тэрыторый нядаўняй БССР у склад Расійскай Федэрацыі. Аднак, карысны для Чырвонай Арміі ход барацьбы на заходнім фронце і аднаўленне савецкай улады на Міншчыне з'явіліся для савецкага кіраўніцтва ў значнай ступені нечаканымі. Тым больш, што 7 кастрычніка 1920 г. польскія войскі зноў занялі Мінск, і толькі папярэднія рыжскія дамоўленасці ды памяць аб нядаўнім штурме савецкімі войскамі Варшавы, змусілі палякаў праз некалькі дзён яго пакінуць. У выніку нечаканага авалодання Мінскам намеціўся канфлікт паміж двума этапамі савецкай нацыянальнай палітыкі па беларускаму пытанню: першым, калі партыя падтрымлівала ідэю стварэння вялікай і моцнай сацыялістычнай Беларусі, і другім, калі партыя прымірылася з уступкай большасці беларускіх зямель Польшчы, а тыя, што засталіся, далучыла да РСФСР. Своеасаблівым кампрамісам паміж гэтымі двума этапамі савецкай нацыянальнай палітыкі ў адносінах да беларускага народа стала паўторнае абвяшчэнне маленькай мініяцюрнай Савецкай Беларусі 31 ліпеня 1920 г.

Быў яшчэ адзін вельмі важны аспект фарміравання савецкай нацыянальнай палітыкі ў адносінах да беларусаў у гэтыя гады. У Версалі (Францыя) у гэты час адбывалася мірная канферэнцыя, на якой абмяркоўвалася і пытанне дзяржаўнай прыналежнасці заходніх тэрыторый былой Расійскай імперыі. Польскія нацыянальныя інтарэсы на гэтай канферэнцыі бараніла дэлегацыя адроджанай Рэчы Паспалітай, а расійскія нацыянальныя інтарэсы — аб'яднаная дэлегацыя белых рухаў, якія вялі барацьбу супроць савецкай улады. І хаця савецкі бок не прымаў удзел у гэтай канферэнцыі, у Маскве пільна сачылі за яе ходам і пасрэдна рэагавалі на яе вынікі. У прыватнасці, канферэнцыя прыняла рашэнне аб правядзенні ўсеагульных рэферэндумаў на ўсіх спрэчных еўрапейскіх тэрыторыях, каб вырашыць пытанне іх дзяржаўнай прыналежнасці ў найбольш дэмакратычным духу. Месцам правядзення магчымага рэферэндума была абвешчана і Беларусь. Каб не дапусціць да гэтага, савецкія ўлады ўключылі Гомельшчыну, Магілёўшчыну і Віцебшчыну ў склад РСФСР. Гэта, на іх думку, ратавала іх ад пагрозы правядзення рэферэндума. Яшчэ адной гарантыяй супроць правядзення якіх-небудзь рэферэндумаў павінны былі стаць фальсіфікаваныя вынікі ўсеагульнага перапісу 1920 г. Паводле вынікаў гэтага спісу на Гомельшчыне, напрыклад (дзе перапіс 1926 г. выявіў больш за 70% беларусаў) беларусы ў 1920 г. складалі нібыта менш за 10% агульнай колькасці насельніцтва. Гэтыя мерапрыемствы, на думку партыйнага кіраўніцтва, павінны былі стаць найлепшай гарантыяй ад умяшання „імперыялістаў" ва ўнутраныя справы савецкай дзяржавы. Інтарэсы беларускага народа пры гэтым выразна адыходзілі на другі план.

У першы паслярэвалюцыйны перыяд у нацыянальнай палітыцы савецкай улады выразна выяўляецца тэндэнцыя бяздушнага інструментальнага выкарыстання беларускага пытання для дасягнення сваіх палітычных мэт. Падобная тэндэнцыя прывяла ўрэшце да ганебнага падзелу Беларусі ў 1920—1921 г.г. і да паўстання міні Беларускай Савецкай Рэспублікі ў межах 1920—1924 г.г.

(Працяг будзе)

Жыла-была легенда

П'ЯНАГА Ў БЯДЗЕ ЧОРТ НЕ ПАДВЯДЗЕ

Здарылася гэта на дарозе паміж Заблудавам і Рафалоўкай. Перад вайной на вёсцы жылося цяжка, а Янава сям'я была вялікая. Трэба было наймацца да працы, каб пракарміць дзетвару. Абрабіўшы свае невялічкія загончыкі, хадзіў да заблудаўскіх жыдоў. І вось аднойчы, прапрацаваўшы дзень, у пятніцу перад Прачыстаю, вяртаўся Ян позняй ноччу дамоў. Вядома, выпіўшы. Раптам нагнала хмару і пайшоў густы дождж. Ян, акутаўшыся світкаю, пайшоў хутчэй, але дождж усё мацнеў. Ужо і на плячах пачало прамакаць. Дай, думае, пад дрэва схаваюся. Прынамсі рэштка лістоўя хаця крыху ад дажджу скрые. Абапёрся аб ствол старой вярбы і чакае, пакуль перастане дождж. А цёмна — хоць у морду дай. Аж раптам, нібы нешта прасвятлела. Ужо хацеў выйсці з-пад дрэва, думаючы, што дождж перастае, але ж не — ідзе. Што за ліха — на дварэ амаль відна робіцца. Дарогу як на далоні відаць. Глядзіць, а ззаду за ім нехта ідзе. Высачэзны, высачэзны. Відаць ніхто з вясковых, падумаў Ян, бо ўсіх жа ведаў. Нават здзівіўся, каго гэта паначы цягне, а ў душы крыху і ўсцешыўся. Прынамсі словам перакінуцца будзе можна. Хай ён і панічок сабе, але ноччу аднаму сумна. Падыйшоў незнаёмы да Яна быццам і ведаў, што той там стаіць, прывітаўся і тут Ян адчуў, што нейкім холадам павеяла. Гарэлка ў галаве шуміць, але свядомасць усё ж такі ёсць.

— У Рафалоўку? — спытаў той.

— Так, дамоў вяртаюся.

— Дык значыць разам нам ісці, — гаворыць незнаёмы. — Давай напрасткі пойдзем, дарога не так размокшая. На траве прынамсі балота няма.

Ян падумаў: мо і праўда. А ўдваіх і ісці весялей. І пайшлі. Але ў душы ўсё ж такі нейкі неспакой. Янавы гумавікі так і чамкаюць па падмоклай зямлі, а панок як бы верхам плыў. Адгадаў, відаць, той Янаву думку і хуценька спахапіўся ды і кажа: „Чаго ж ты бокам ідзеш, мяне трымайся!" І дап яго за руку. А рука быццам бы прырасла. Ды найгорш, што гэта правая, бо і перахрысціцца са страху няма як. Ідуць гэтак, ідуць, а дарога доўжыцца, што і канца няма. Да Рафалоўкі ж не так яно і далёка.

— Стаміўся я, — кажа пан. — Адпачыць бы можна. Давай зайдзем у гэтую карчму.

Ян зумеўся. Ніколі ніякай тут у полі карчмы не было. Але глядзіць — сапраўды карчма стаіць. Галасы выпіўшых даносяцца. А пан так яго і цягне туды.

— Стаміўся нябось, пасядзім крышку ды і пойдзем, — гаворыць, рукі не выпускае.

Заходзяць, а там толькі панства сядзіць ды ўсе ў капелюшах чырвоных, такіх высачэзных. Глядзіць Ян — і яго спадарожнік таксама ў гэтакім капелюшы. А ў карчме, нібы ў палацах панскіх — прасторна, чысценька, як у Янкеля заблудаўскага ў гасціннай хаце. Яна адразу ў крэсла садзяць. А мякенька, быццам бы на падушках. Напіткі прыносяць, ягтво падаюць. Аж бачыць Ян, у аднаго выпіўшага панка капялюш перакасабочыўся. Глядзіць ён — а там рог выстае. Ян віду не падаў. Узяў паданую кварту віна, усеўся больш упэўнена ў крэсла ды кажа: — Ох, хваліць цябе Божа, прынамсі адпачну і прасушуся. А панічкі, быццам бы ветрам здзьмухнутыя, скік, скік і паразбягаліся ад яго. А Ян сваё далей гне: „Чаго вы гэта спалохаліся, нібы чэрці?" Яны толькі зарагаталі і тады адзін падскочыў і ўваткнуў Яну проста ў рот запаленую цыгару. Ян толькі той зацягнуўся, зарэзаў у мяккім крэсле — і ўсё прапала. Вакол толькі цемра і дождж.

— Ах божачкі, дзе ж гэта я? — спахапіўся.

Глядзіць, а ён сядзіць ля вярбы, абняўшы яе, ды за лазовіну зубамі трымаецца. Нездарма гавораць, што п'янага ў бядзе чорт не падвядзе.

Міхась Шаховіч

Вер-не вер

Шаноўны Астроне, мне прыснілася, што я знаходжуся ў нейкай чужой хаце. Фактычна гэта была нават і не хата, а як бы нейкі кемпінгавы домік. Характэрнай яго рысай было тое, што ў сярэдзіне ён быў увесь пакрыты драўлянай баазерыяй. І ў гэтай хаце было страшна многа людзей, а ўсе яны былі жанчынамі. Гэтыя жанчыны нешта гаварылі між сабой, і я заўважыла, што ў адной жанчыны была абрэзаная рука.

Астроне, ужо б я табе і не пісала гэтага сну. Я наогул рэдка табе пішу, а найбольш чытаю. Але мой муж паехаў вельмі далёка заграніцу, і вось ужо каторы дзень я чакаю ад яго нейкай весткі (а меў жа пазваніць адразу — і ніякага званка няма). Галаву ламаю, што магло здарыцца, і вось вырашыла напісаць табе і спытацца, што абазначае мой сон. Мо прадвяшчае нейкую аўтамабільную катастрофу?!

Паўліна

Паўліна! Сон твой нядобры і не магу я цябе пацешыць. Тое, што ты бачыла ў чужым доме шмат людзей, наогул абазначае ўтрату самастойнасці. Горш таго, людзі гэтыя былі жанчынамі, а жанчына калі сніцца, дык добра толькі тады, калі яна маладая і прыгожая. Табе ж прыснілася, што ў адной жанчыны не было рукі, значыць была яна калека, і гэта напэўна будзе абазначаць для цябе нейкі смутак і жаль, або прынамсі плёткі ці нейкую ўтрату.

Астрон

Сардэчныя тайны

Дарагое Сэрцайка, не ведаю нават, ці пішу па ўласціваму адрасу. Але мушу перад кімсьці выжаліцца. Мне ўжо 50 гадоў, і хачу я табе напісаць не пра тое каханне, пра якое пішуць дзеля розныя хлопцы і дзяўчаты. Хачу напісаць пра каханне да маці, якое, баюся, каб з часам не перарадзілася ў нянавісць. Я заўсёды вельмі маму кахала і, калі памёр мой бацька, забрала яе жыць да сябе ў горад. Пакуль была яна здаровая і моцная, выхавала двое маіх дзяцей, нават апекавалася яшчэ крыху маімі ўнукамі. Але ж вось здарылася няшчасце. Маці мая захварэла на хваробу Бюргера, і ў яе аднялі нагу. Перадўтварылася са здаровага чалавека ў чалавека зусім недалужнага. Калісьці ездзіла з маімі дзецьмі адпачываць, вадзіла іх у школу, яшчэ ўнукаў у прадшколле, а цяпер нікуды з хаты не выходзіць, а найахвотней дык наогул з пасцелі не ўставала б. На жаль, часта не вытрымае і засікае чыстую прасціну. Гэта яе страшна нервуе, і яна, падпіраючыся кастылём, ідзе ў ванну, каб папаласкаць прасціну і тыя пялёнкі, якія я ёй падкладаю. Тады мы сварымся, бо надта мне не падабаецца, што пялёнкі маюць непрыемны пах. Мама, кажу, то ж вы не вымыеце добра, пакіньце, я гэта зраблю сама і зраблю лепш! А яна падтыкае мне пад нос пялёнку і кажа: „Паглянь, зусім чыстая, панюхай, нічога ж не пахне!" Гэта мяне вельмі злуе, бо я ў любую мінуту гатова рыгнуць, а мама пасля гэтага патрапіць цэлы вечар праплакаць.

Дарагое Сэрцайка, скажы, як перажыць усё гэта, я ж гэтаму чалавеку фактычна столькі ў жыцці заўдзячваю! Вядома, маці. Колькі сіл аддала яна мне і маім блізкім, толькі я ведаю. Як жа цяпер мне знайсці супакой?! У хаце мы ўсе перасварыліся. У мамін пакой ніхто ўваходзіць не хоча, бо там смярдзіць. Што рабіць, як жыць?

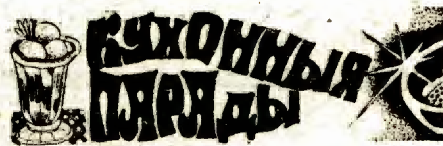
Валянціна

Валянціна! Ад старых і хворых людзей рэдка калі пахне. Трэба неяк перажыць гэтых яшчэ некалькі гадоў, бо, як відаць, твая мама ўжо даволі старая, калі мае праўнукаў ужо. Нямнога ёй засталося і нямнога цярпенняў засталося вам. Зразумей, аднак, што яе цярпенні яшчэ большыя, бо яны падвойныя. Раз — бо ёй баліць і яна недалужная, два — бо ведае яна, што мучыць вас, што камплікуе ваша сямейнае жыццё і дэзарганізуе яго звычайны рытм.

Валя! Але ж такі ўжо лёс чалавека, што нехта пры некім мусіць дагараць. Яе шчасце — што мае ўсё ж пры кім дажываць сваё жыццё, а вашае шчасце, што магло б быць яшчэ горш, а не ёсць. Знаю такіх людзей, што не дажываюць у сваіх дзяцей, а проста жыцьцём дагніваюць, бо ўжо ніякая бальніца не гарантавала ім вылячэння. І выліваецца з іх не мача, а, на жаль, кал і то з адкрытай раны.

Думаю, што твая мама — вельмі сумленны чалавек, калі прабуе яшчэ неяк сама хадзіць каля сябе. І калі ўжо крыху не так памые яна свае анучкі, даруй ёй гэта! Можа калісьці будзеш шкадаваць кожнага лішне сказанага слова і са слязьмі на вачах будзеш успамінаць тыя смярдзючыя анучкі, якія ідуць у пары з вялікім матчыным сэрцам.

Сэрцайка

БУЛАЧКІ З БУЛЬБЯНЫМ ПЮРЭ

З дрожджавага цеста зрабіць круглыя булачкі (каля 50 г). Тады раскатаць цеста на дошцы і рабіць круглыя аладкі дыяметрам 10 см. Аладкі палажыць на патэльню, змазаную маслам, праз 10—15 мінут шырокім валікам зрабіць у кожнай аладцы ямку і напоўніць яе бульбяным пюрэ. Тады аладкі астудзіць, змазаць смятанай і пячы ў тэмпературы каля 200° С.

На цеста ўзяць: 400 г мукі, 1 лыжку дрожджэй, 1 шклянку малака, 1 лыжку цукру, 50 г маргарыну, 1 лыжку солі.

На фарш: 500 г бульбы, паўшклянкі малака, 1 лыжачку солі, 1 лыжку тлушчу для змазвання брытфаны, чвэрць шклянкі смятаны для змазвання булачак.

БУЛЬБЯНЫЯ БУЛАЧКІ З ТВАРАГОМ

Звараную і асушаную бульбу працерці праз сіта, дадаць муку, сырыя яйкі і замясіць. Падрыхтаваную бульбяную масу раскатаць да таўшчыні 2 см, нарэзаць кружкамі і палажыць у брытфану, змазаную маслам. У сярэдзіне кожнага кружка зрабіць ямку, у якую палажыць фарш з расцертага тварагу з яйкам, маслам і цукрам. Булачкі змазваць яйкам і запякаць у духоўцы. Перад падачай паліць маслам.

На 500 г бульбы ўзяць: 1/4 шклянкі мукі, 50 г растопленага масла або маргарыну, 3/4 шклянкі тварагу, 2 яйкі, 1 лыжку цукру.

БУЛЬБЯНЫЯ ПІРАЖКІ З МЯСАМ

Гарачую вараную бульбу прапусціць праз мясарубку, дадаць яйкі, соль і перамяшаць. З атрыманай бульбяной масы рабіць круглыя аладкі. Класці на іх мясны фарш і фармаваць прадаўгаватыя піражкі. Абкачваць іх у муцэ і смажыць. Падаваць гарачымі з маслам.

Такім жа чынам можна падрыхтаваць бульбяныя піражкі з капустай — свежай ці кіслай. Свежую капусту пасячы і смажыць у брытфане з тлушчам. Тады пасаліць, дадаць смажаную цыбулю, сырое яйка і перамяшаць. Кіслую капусту тушыць з цыбуляй і тлушчам, пасля чаго заправіць цукрам.

На 500 г бульбы трэба ўзяць: 1 яйка, 100 г ялавічыны ці пячонкі, 1 цыбулю, 1 лыжку мукі, 1 лыжку растопленага масла, 1 лыжку свежага масла, 1 лыжачку цукру, соль па смаку.

Гаспадыня

Зорка

Старонка для дзяцей

У школе ў Тыневічах Вялікіх. На лавачцы: Міраслаў Ваўранюк, Янка Белавежац, Яўген Данілюк і Івонка Іванюк. Фота Я. Чэрнякевіч.

Залатая ракавінка

КІТАЙСКАЯ КАЗКА

Даўным-даўно на беразе цудоўнага Паўднёвага мора жыў юнак па імені А Сінь. Жыў ён адзін-адзінюткі. І ў зімовую сцюжу, і ў летнюю спёку, кожны дзень, як толькі пачынала світаць, выходзіў ён у мора лавіць рыбу. І кожны дзень спяваў А Сінь свае дзівосныя песні. Ды так прыгожа, што зачароўваў усіх, хто чуў яго спеў.

Аднойчы закідваў сетку ён мноства разоў, але толькі апоўдні напоўніў свой кошык рыбай. Сабраў ён сетку і пад пякучымі сонечнымі промнямі пайшоў дадому. І раптам бачыць: на гарачым прыбярэжным пяску ляжыць маленькая залатая рыбка. А над ёю, распасцёршы крылы, лётае прагная варона, каб праз момант кінуцца ўніз.

Рыбка задыхалася. Яна бяссільна то раскрывала, то закрывала рот. Кінуўся А Сінь да залатой рыбкі і падняў яе.

Хутка пабег юнак да мора, асцярожна апусціў рыбку ў ваду. Прайшло нямала часу, пакуль рыбка слаба варухнула хвастом і пачала дыхаць. Потым яна крыху падняла галаву, сумна паглядзела на А Сіня, які схіліўся над самай вадою, і паплыла ў марскую глыбіню.

Вярнуўся А Сінь дадому, паставіў разаграваццa абед, а сам пачаў папраўляць старую сетку. Але ўвесь час ён успамінаў выратаваную ім залатую рыбку, уяўляў сабе, як яна паволі плыве ў мора, і на твары А Сіня з'яўлялася шчаслівая ўсмешка.

На другі дзень А Сінь, як заўсёды, напяваючы песню, пайшоў лавіць рыбу. Закінуў ён сетку ў мора, а калі выцягнуў яе, то ўбачыў, што не злавіў ніводнай рыбкі. У сетцы была толькі адна залатая марская ракавінка. Дастаў юнак ракавінку і кінуў яе назад у мора. І колькі ні закідваў ён сетку ў той дзень, кожны раз выцягваў усяго толькі гэтую марскую ракавінку.

Страціў юнак надзею на ўдачу, прысеў стомлены на беразе мора. А ракавінка тая ціхенька падпаўзла да яго. Задумаўся А Сінь і сам не заўважыў, як узяў у рукі ракавінку. А калі ўзяў, то са здзіўленнем убачыў, якая незвычайна прыгожая была гэтая марская ракавінка!

Прынёс А Сінь ракавінку дадому, апусціў яе ў міску з вадою, а сам выйшаў на двор і сеў папраўляць сваю старую сетку. Надышоў вечар. На дварэ сцямнела. Ведаючы, што на вячэру ў яго і рысінкі няма, ён вырашыў крыху раней легчы спаць, каб забыцца пра голад.

Пайшоў А Сінь у хату і толькі адчыніў дзверы, як адтуль запахла нечым вельмі смачным. Глядзіць ён і бачыць: стол засланы, а на ім багатая вячэра! У першае імгненне вырашыў, што гэта яму сніцца, затым падумаў: можа, нехта заказаў пачастунак для гасцей, а яго не туды прынеслі. Стаў чакаць гаспадара пачастунку.

А Сінь прасядзеў на парозе хаты да глыбокай ночы. Ды, відаць, ніхто не збіраўся прыходзіць па пачастунак, і галодны А Сінь павячэраў на славу.

Назаўтра А Сінь, як звычайна, пайшоў да мора лавіць рыбу. А вечарам, вярнуўшыся дадому, ён зноў убачыў багатую вячэру на сваім стале. На трэці дзень усё паўтарылася зноў.

У гэтую ноч А Сінь не заснуў, усё думаў, як даведацца, адкуль з'яўляецца вячэра. І нарэшце прыдумаў. Завідна ён пайшоў у мора і намнога раней звычайнага вярнуўся дадому. Употай улез на дрэва, што расло каля самага акна хаты. Адтуль ён мог бачыць усё, што рабілася ў хаце. І ўбачыў А Сінь вельмі прыгожую маладую дзяўчыну, якая прыбірала ў яго хаце.

Калі загарэлася вячэрняя зорка, дзяўчына прыгатавала вячэру, паставіла на стол, а сама пачала латаць старое адзенне А Сіня.

А Сінь ціхенька злез з дрэва і хутка зайшоў у хату. Дзяўчына хацела схавацца, але юнак перагарадзіў ёй дарогу. Падзякаваў за клопаты і дапамогу і вельмі ветліва пачаў распытваць у яе: як завуць і адкуль яна.

Глянула дзяўчына сваімі яснымі вачыма на А Сіня і, сарамеючыся, сказала:

— Завуць мяне Залатая ракавінка, а дом мой у глыбіні марской. Але я хачу жыць тут, сябраваць з табой, навучыцца спяваць твае песні. Дазволь, калі ласка, мне застацца ў цябе!

Як узрадаваўся А Сінь: у яго будзе сябар!

Выбег юнак з хаты, нарваў палявых кветак, накасіў духмяных траў. Кветкамі заслаў пасцель, а з пахучых траў сплёў полаг. І калі месяц, глянуўшы праз акно, асвяціў пакой, дзяўчына ўжо соладка спала на гэтай пасцелі з кветак. З той пары маленькі пакой заўсёды быў напоўнены водарам свежых палявых кветак.

(Працяг на стар. 10)

Для самых маленькіх

Станіслаў Шушкевіч

СТРАКАЗА І МУХА

Просіць муха стракаазу:
— Светлакрылая, разуй,
Каля лужыны хадзіла,
Чаравічкі замачыла.
Не магу спягнуць іх з ножак.
Хто мне беднай дапаможа?

— Не прасі, не галасі!
Бруднай ножкай не трасі!
Ты капалася ў памыях,
У цябе і твар, і шыя
Ажно ломяцца ад бруду.
Размаўляць з табой не буду!
Бачыш, вунь бліШчыць вадзіца,
Там празрыстая крыніца.
Ты хутчэй ляці памыйца!

МУХІ НА АРЭЛЯХ

Мухі селі на арэлі,
Гайдаліся, аж спацелі,
А злоснаму павуку
Захацелася гукнуць
І пастрашыць весялух,
На арэлях спрытных мух.
Ён узяў пілу пад паху
І палез крадком па даху,
Там пад застрашкам віселі
На сухім суку арэлі.
Сук пілуе спрытна, спешна,
Аж самому стала смешна,
Надламаўся, трэснуў сук
І зваліўся ўніз павук.
Мухі ўсе павесялелі
І на поле паляцелі,
І цяпер павук на полі
Не дагоніць іх ніколі.

Ніна Маеўская

(З кнігі „Ляці, верабейка“)

ПЕРШАЯ ЛІТАРА

... мы ўжо вучымся. Андрэйка і я вучымся ў школе чытаць і пісаць. І настаўніца ў нас ёсць. Сказала яна нам пісаць дома першую літару „а“. Селі мы з Андрэйкам, прыгатавалі сшыткі і ручкі, а як пісаць — не ведаем.

Андрэйка кажа:

— Спачатку кручок, а потым кружок.

А я кажу:

— Спачатку кружок, а потым кручок.

— Не, я буду пісаць спачатку кручок, а потым кружок, — вырашыў Андрэйка.

Ён памалу вывеў палачку і спыніўся. Сядзеў, сядзеў, і слёзы пацяклі ў яго з вачэй. Тут у пакой, дзе мы пісалі, зайшла Андрэйкава мама:

— Чаго ты, сынок? — спытала яна.

— Не ведаю, куды кручок завярнуць, — усхліпнуў Андрэйка, — у той бок ці іншы.

— Ох, вучні вы мае, вучні! — сказала Андрэйкава мама. — А куды ж вы на ўроку глядзелі?

— У акно, — адказала я, — там вераб'і лёталі.

„ПРАЦАЎНІЦА“

Галінка не магла рашыць задачу.

(Працяг на стар. 10)

(Працяг са стар. 9)

Пра Галінку

— Пасядзі і падумай, — сказала мама.

Галінка сядзела над раскрытым задачнікам. А на акне побач з яе сталом стаялі дубчыкі вярбы і парэчак у слоіку з вадой. Галінка даўно паставіла іх у ваду. На вярбе з'явіліся пушыстыя коцікі, а на парэчках зверху — пахучыя лісточкі і ўнізе — белыя карэньчыкі. Мама даўно казала, каб пасадзіла парэчкі ў гародчыку.

„Усё роўна задачка не рашаецца, — сказала сама сабе Галінка, — пайду пасаджу парэчкі."

Яна ўзяла слоік і пайшла. Але ў гародчыку не відаць было лапаткі, і Галінка паставіла слоік на ганак. „Чым лапатку шукаць, лепш я двор падмяту, — падумала яна, — вось і венік стаіць".

Дзяўчынка зайшла ў канец двара, пачала месці. Па двары хадзілі куры. Яны моцна кудахталі.

„Напэўна, галодныя, — падумала Галінка, — трэба пакарміць". Яна кінула венік пасярод двара і пабегла ўзяць курам зерня.

Але тут яе паклікала мама:

— Галінка, ідзі абедай ды ў школу збірайся.

— Мамачка, дык я ж нічога не зрабіла: задачку не рашыла, парэчкі не пасадзіла, двор не падмяла, курэй не накарміла...

ЯК МЫ ПРАВОДЗІЛІСЯ

З Галінкаю мы сябруем. І — ні на крок адна ад аднае. Прыходзім са школы — пачынаем рабіць урокі. Калі ў мяне нешта не атрымліваецца, я бягу да Галінкі, калі Галінка чаго не разумее, — яна да мяне.

Сёння Галінка прыйшла, бо ў яе задачка не атрымлівалася. Мы хутка яе рашылі разам, і Галінка сабралася ісці дамоў.

— Я цябе правяду, — сказала я.

Мы пайшлі. Дарогай гаварылі пра граматыку. Галінка ўжо вывучыла правілы, а я — не.

— Вывучу, — прамовіла я, — сёння ж адно правіла.

Але Галінка сказала, што два, у яе сшытку нават адзначана, што вучыць трэба два правілы.

— Вось пойдзем пакажу, — прапанавала яна.

І мы пайшлі да Галінкі. Назад дамоў мяне яна праводзіла. Ішлі мы, а нам насустрач — кот.

— Глядзі, які смешны кот, — сказала Галінка. І тут я ўспомніла, што ў нас з'явіліся кацяняты.

— Хочаш паглядзець? — спытала я ў Галінкі.

І мы зноў пайшлі да нас. Пагулялі з кацянятамі, потым я Галінку стала праводзіць.

На вуліцы пачало змяркацца.

— Ты мяне хоць да вугла правядзь, — сказала Галінка, — адтуль нам аднолькава дадому.

Але калі мы прайшлі паўдарогі, Галінка ўспомніла, што не аддала мне чырвоны аловак.

І мы пайшлі да Галінкі за алоўкам.

Галінка не стала мяне праводзіць. Яна паглядзела ў акно і сказала:

— Ужо цёмна, я баюся.

На вуліцы сапраўды было цёмна. Добра, што Галінчына бабуля мяне выручыла, завяла дадому.

Вершы Віктара Шведа

АНЕКДОТ ПРА ЖЫВОТ

— Пане доктар, даражэнькі,
Жыць не можна без турбот.
Ад лякарства ў майго Жэнькі
Разбалеўся ўжо жывот.

— Не нервуйце чалавека,
Пройдзе сыну дурната.
Многа дасканалых лекаў
Маем і ад жывата.

НІЗКА ЛЁТАЙ САМАЛЁТАМ

— Якая ж у цябе работа
У гэтым горадзе, Валодзя?
— Я з рэактыўным самалётам,
Бабуля, лётаю там штодзень.

— Цябе, унучак, ад калыскі
Я няньчыла і гадавала.
Лётай заўсёды вельмі нізка,
І асцярожна, і памалу.

У НЯДЗЕЛЮ НА КАЧЭЛЯХ

Напоўнена хата
Жыццём у нядзелю.
Купіў хлопцу тата
Каня на качэлях.

Імчыць віхрам Віця,
У добрай ён форме,
Крычыць: — Падкажыце,
Дзе газ і дзе тормаз?

У ЦЫРУЛЬНІКА

— Я не прыйду, — азваўся
Колька, —
Да вас больш падстрыгацца:
Кашмараў высказалі столькі
Мне сёння падчас працы!

— Я выявіць тут мушу хіба
Сэнс дзеяння такога:
Як валасы ўсе стануць дыбам —
Стрыгчы лягчэй намнога.

НА ВУЛІЦЫ МАНЮШКІ

— Вось вуліца Манюшкі, —
Сказаў экскурсавод. —
Ці ведаеш, дачушка,
Чым славіў ён народ?

— І нам жа невядома, —
Сказалі хлапчукі. —
Не знаем нат таго мы,
Што тут жыве такі.

ГУЛЬНЯ Ў ІНДЗЕЙЦАЎ

Малому толькі гулі-гулі,
Адзін ён у сямейцы.
Просіць: — Ты пагуляй, бабуля,
З унукам у індзейцаў.

— Дык дзедку пад рукою маеш,
Мо ён падрыхтаваны.
— З дзедкам, на жаль, не
пагуляю, —
Ужо аскальпаваны.

Вучнёўская творчасць

РАБІНА

Стройная рабіна
Пад акном расла,
Заглядала ў класы
Ды падказвала.
Нам чытала вершы,
Песенькі спявала,
Стройная рабіна
Нат' дэкламавала.
Надышла зіміца
З ветрам і марозам
І наша ўжо рабіна
Падказваць не можа.
Мы засумавалі
Без нашай рабіны,
Нават былі двойкі
З рабіны прычыны.

Ася Астапчук, 7 кл.,
Ласінка

ВОСЕНЬ

Надышла ўжо восень —
Цудная пара.
Каляровыя лісточкі
З ветрам панясла.
Пачырванела рабіна,
Каштаны даспелі.
Гэта ўсё восень зрабіла,
А птушкі даўно адляцелі.

Ася Філіповіч, 7 кл.,
Ласінка

(Працяг са стар. 9)

ЗАЛАТАЯ РАКАВІНКА

Шчаслівы час заўсёды бяжыць хутка. Прайшло некалькі год. А Сінь узмужнеў і стаў статным прыгожым юнаком. А Залатая ракавінка яшчэ больш папрыгажэла. Але вось аднаго разу ўночы прачнулася А Сінь і бачыць: сядзіць дзяўчына, слязамі горкімі заліваецца!

Працяг у наступным нумары

Пазнаёмімся

БССР, 220036, г. Мінск — 36, вул. Купрыянава, 17, кв. 47. Дзіляра Мяметава (5 клас).

— ✵ —

БССР, 220036, г. Мінск — 36, вул. Купрыянава, 13, кв. 40. Каця Марозава (3 клас).

— ✵ —

БССР, 220036, г. Мінск — 36, вул. Волаха, 8, кв. 68. Таня Габрусёва (6 клас).

— ✵ —

БССР, 220036, г. Мінск — 36, вул. Волаха, 8, кв. 71. Наташа Санько (4 клас).

— ✵ —

БССР, 220036, г. Мінск — 36, 2 пер. Р. Люксембург, 4, к. 2, кв. 2. Света Чапкоўская (8 клас).

— ✵ —

БССР, 220036, г. Мінск — 36, вул. Хмялеўскага, 38, кв. 31. Оля Міхневіч (6 клас).

— ✵ —

БССР, 220036, г. Мінск — 36, вул. Хмялеўскага, 38, кв. 31. Каця Міхневіч (2 клас).

— ✵ —

БССР, 220036, г. Мінск — 36, вул. Волаха, 7, к. 1, кв. 26. Вольга Сафроненка (6 клас).

— ✵ —

БССР, 220036, г. Мінск — 36, вул. Волаха, 7 к. 1, кв. 26. Іра Сафроненка (6 клас).

— ✵ —

БССР, 220036, г. Мінск — 36, вул. К. Лібкнехта, 92, кв. 73. Аксана Рудзікава (6 клас).

— ✵ —

БССР, 220007, г. Мінск — 7, вул. Ляўкова, 10, кв. 39. Ілона Майсеенка (8 клас).

— ✵ —

БССР, 220064, г. Мінск-64, вул. Ландэра, 62, к. 2, кв. 55. Таня Расціпэўская, 7 клас.

— ✵ —

Марэк Вішанка, 5 клас, вёска Мікулічы 28, пошта 17-340 Рагачы, Беластоцкае ваяводства. Польшча.

Пішуць школьнікі

ДАРАГАЯ „ЗОРКА"!

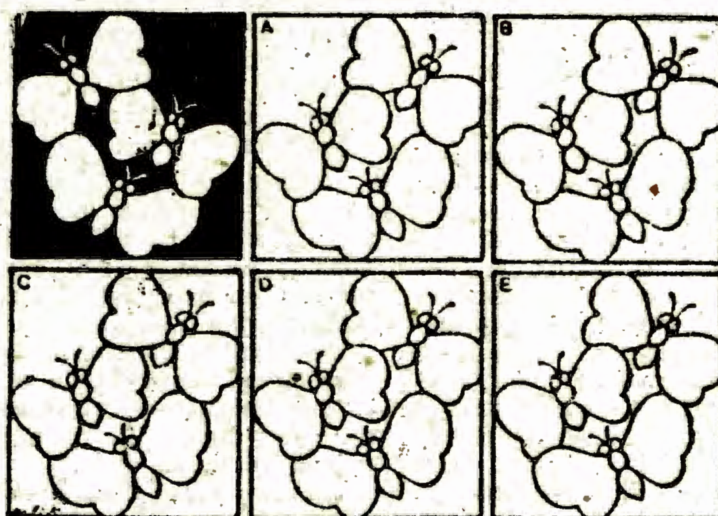
Хуценька праляцелі нашыя летнія канікулы. Мы зноў ужо селі за парты. Але ў школе мы не толькі вучымся, але і гуляем.

20 верасня наш клас пасля ўрокаў арганізаваў вогнішча. Мы падрыхтавалі патрэбныя прадукты і розныя рэчы для гульняў. Вогнішча распаліў наш настаўнік Яўген Абрамюк, а бульбу прынеслі А. Селеванюк і Я. Філіповіч. Над агнём мы пяклі каўбаскі і саланіну. Гэтая ежа атрымалася вельмі смачнай. З ахвотай паабедаўшы, мы пачалі гуляць у розныя гульні. Арганізатарам і вядучым гульняў была наша настаўніца. Найбольш нам спадабалася перацягванне вяроўкі, піццё кампоту на час, з'яданне яблыка, завешанага на нітачцы, бег на кароткія дыстанцыі ў мяшках, хадзьба з кубкамі на галаве і іншыя.

Вельмі хутка праляцеў гэты цікавы дзень і трэба было вяртацца дамоў.

Вучні III і IV класаў
школы ў Ласінцы.

А-Д-Г-А-Д-А-Н-К-А

На карцінках ад А да Е бачыш люстраны адбітак карцінкі ў левым верхнім вуглу. Толькі на адной карцінцы гэты адбітак правільны. Знайдзі яго.

„Ніва" 5.XI.1989 г. Адрас рэдакцыі: 15-950 Białystok, ul. Wesołowskiego 1, „Зорка".

TV TELEWIZJA WARSZAWA

PIĄTEK 3.11.89

PROGRAM I

8.05 Przybysze z Matplanety, kl. I—III.
8.40 Domator — Nasza poczta, Kuchnia domowa
8.50 Domowe przedszkole
9.15 DT — Wiadomości
9.25 „Przypadki Piotra S." — film fab. prod. pol
10.25 Domator — Szkoła dla rodziców
11.10 „Od Wersalu do Poczdamu" — Pierwsze lata II Rzeczypospolitej
12.00 Spotkania z literaturą
12.50 Przybysze z Matplanety
13.30 TTR — s. I Produkcja roślinna — Fizyczne właściwości gleby
14.00 TTR — s. I Produkcja zwierzęca — Układ rozrodczy
15.10 W szkole i w domu
15.30 NURT — Problemy zdrowia współczesnego człowieka
16.20 Program dnia — Telegazeta
16.25 Dla młodych widzów: Rambit — teleturniej
16.50 Dla dzieci: Okienko Pankracego
17.15 Teleexpress
17.30 Raport
17.55 „Normalny człowiek" — film dok.
18.45 Weekend w Jedynce
19.00 Dobranoc
19.10 Monitor Rządowy
19.30 Dziennik
20.05 Akademia Filmowa: „Komisarz" — film fab. prod. radz.
21.50 Sport
22.00 Kontrapunkt
22.20 DT — Echa dnia
22.45 „Piękne dziewczęta" — film dok. prod. ang.

PROGRAM II

17.25 Program dnia
17.30 Wzrockowa lista przebojów. M. Niedźwieckiego
18.00 Program lokalny
18.30 Program publicystyczny
18.50 „Za chwilę dalszy ciąg programu" — pr. rozrywkowy. W. Manna i K. Materny
19.30 Dookoła świata: Rajd „Camel Trophy"
20.00 „Tele — 9-tka"
21.30 Panorama dnia
21.55 „Ostatni oddech" — film fab. prod. włoskiej
23.20 Komentarz dnia

SOBOTA 4.11.1989

PROGRAM I

7.00 TTR — s. III Fizyka — Drgania i fale akustyczne
7.30 TTR — s. III Biologia — Regulacja procesów życiowych w organizmie
8.00 Tydzień na działce
8.20 Na zdrowie — program rekreacyjny
8.40 Magazyn katolicki
9.00 Drops — mag. dla dzieci i młodzieży oraz film z serii „Postrach miasta" (6 — ost.)
10.30 DT — Wiadomości
10.40 „Wyprawa pod podszewkę Alp" — film dok.
11.20 Azymut — wojskowy magazyn publ.
11.50 Laboratorium
12.20 Polska — Francja — program publ.
12.40 Tel. Koncert Życzeń
13.10 Tel. Teatr Prozy: M. Gogol — „Płaszcz"
14.50 Program dnia
14.55 Szkoła mistrzów
15.15 Filmy o miłości: „Ósmy dzień tygodnia" — film fab. prod. pol.
16.40 Flesz — magazyn muzyczny
17.15 Teleexpress
17.30 Premie i premiery
18.30 Butik
19.00 Dobranoc
19.10 Z kamerą wśród zwierząt
19.30 Dziennik
20.05 Film fabularny
21.40 Tel. Przegląd Sportowy
22.00 Tydzień w polityce
22.10 „Szafa — 3"
22.55 Telegazeta
23.05 Kino Sensacji

PROGRAM II

14.00 Ordy: „Fleming, penicylina" — film prod. jap.
14.25 Meandry architektury — Rytm
14.45 Spektrum
15.00 „Zwierzęta świata": „Latające lisy" — serial przyrodniczy prod. USA
15.25 „Chińskie rzeźby z jadeitu" — film dok. prod chińskiej
15.45 Batalistyka w malarstwie polskim
16.00 Bariery
16.25 Studio Sport
16.55 Program dnia
17.00 Spacerologia — recital Mariusza Lubomskiego
17.30 Program publ.
18.00 Program lokalny
18.30 Piosenki Jeremiego Przybory i Jerzego Wasowskiego
19.30 Publicystyka kulturalna
20.00 „Don Kichot" — wariacje fantastyczne Ryszarda Straussa
20.45 Jazz Film Sallon (1)
21.30 Panorama dnia
21.45 „Chateauvallon" (26 — ost.) — serial franc.
22.35 Komentarz dnia

NIEDZIELA 5.11.1989

PROGRAM I

7.00 Witamy o siódmej — Notowania, Po gospodarsku
8.55 Program dnia
9.00 Teleranek oraz film z serii: „Janka" (7)
10.30 DT — Wiadomości
10.35 „Zwierzęta Europy" (4) — serial przyrod. prod. franc.
11.05 Kraj za miastem
11.35 Tel. Koncert Życzeń
12.20 „Morze" — magazyn
12.40 Sportowa Niedziela
13.30 Teatr dla dzieci: „Gwiezdna droga"
14.25 „Pieprz i wanilia" — „Z wiatrem przez świat" — Z wizytą u Nelsona
15.10 Antena
15.35 „Panna dziedziczka" (26) — serial brazyl.
17.15 Teleexpress
17.30 Tel. Teatr Rozmaitości: R. Chandler — „Żegnaj laleczko" cz. II
18.40 Muzyczna telewizja — Video TOP — pr. rozr.
19.00 Wieczorynka
19.30 Dziennik
20.05 „Tanamera" (3) — serial prod. ang.
21.05 „7 dni — świat"
21.35 Sportowa Niedziela
21.55 Goście Festiwalu Karlsham '89
22.35 „Premiery po latach" — film dok.

PROGRAM II

9.45 Przegląd tygodnia (dla niesłyszących)
10.20 Film dla niesłyszących: „Tanamera" (3) serial ang.
11.15 Magazyn lotniczy — wojskowy magazyn publ.
11.45 „Jutro poniedziałek"
12.15 Powitanie
12.20 Polska Kronika Filmowa
12.30 Kino Familijne: „Niebezpieczna zatoka" — serial kanadyjski
13.20 100 pytań do...
14.00 Aktualności kulturalne
14.15 „Polacy" — film dok.
15.00 „Podróże w czasie i przestrzeni" — film dok. prod. australijskiej
15.55 Być tutaj — gawęda prof. Wiktora Zina
16.10 Legendy filmu — Robert Mitchum
17.00 Studio Sport
17.30 Bliżej świata — przegląd telewizji satelitarnych
19.00 Program publ.
19.30 Galeria 37 milionów — Jerzy Kopeć
20.00 Studio Sport: Piłka w grze
20.45 Jazz Film Saloon (cz. II)
21.30 Panorama dnia
21.45 „Wojna i pamięć" (10) — serial prod. USA
23.05 Komentarz dnia

PONIEDZIAŁEK 6.11.1989

PROGRAM I

13.30 TTR — s. I Nasze spotkania
14.00 TTR — s. I Historia — Początki państwa polskiego
14.30 TTR — Inauguracja
15.00 Powtórka przed maturą: Historia — Maj 1926 r.
15.30 NURT — Rozmowy o kulturze
16.20 Program dnia — Telegazeta
16.25 Luz — program nastolatków
17.15 Teleexpress
17.30 Gorące linie
18.00 „Wędrówki dalekie i bliskie": Sycylia grecka" — film dok. prod. belg.
18.45 „10 minut"
19.00 Dobranoc
19.10 W Sejmie i Senacie
19.30 Dziennik
20.05 Koncert z okazji 72 rocznicy Wielkiej Socjalistycznej Rewolucji Październikowej
21.45 DT — Echa dnia
21.50 Teatr TV na świecie: L. Tołstoj — „A światłość świeci w ciemności"
0.20 Język francuski (49)

PROGRAM II

16.55 Język angielski (4)
17.25 Program dnia
17.30 Antena „Dwójki" na najbliższy tydzień
17.45 Ojczyzna — polszczyzna
18.00 Program lokalny
18.30 Czarno na białym — przegląd PKF
19.10 Program publicystyki kulturalnej
19.30 Życie muzyczne — Dni Muzyki XX wieku
20.00 „Auto-moto fan klub"
20.30 Biografie: „Vladimir Nabokov"
21.30 Panorama dnia
21.45 „Polka na skrzypce, harmonię i cymbały" — rep.
22.15 Gawędy Juliusza Lubicz-Lisowskiego
22.30 Komentarz dnia

WTOREK 7.11.1989

PROGRAM I

9.15 DT — Wiadomości
9.25 „Akwen Eldorado" (3) — serial polski
10.15 Domator — Rady na życzenie
11.10 Historia, kl. I lic. — Dziedzictwo starożytności
12.00 Spotkania z literaturą, kl. IV — Poeci dzieciom
13.30 TTR — s. III Fizyka — Indukcja elektromagnetyczna
14.00 TTR — s. III Biologia — Współzależność organizmów w przyrodzie
14.30 TTR — Z wizytą u producenta zbóż
15.00 Powtórka przed maturą: Spotkanie z literaturą — I. Krasicki — poeta Odrodzenia
15.30 Kim być? — program dla 15-latków
16.20 Program dnia — Telegazeta
16.25 Dla dzieci: „Tik-Tak" oraz „Cudowna podróż" — serial anim. prod. austriackiej
17.15 Teleexpress
17.30 Spojrzenia
17.55 Klinika Zdrowego Człowieka
18.15 Mozaika narodowości — Nowa Biała
18.45 „10 minut"
19.00 Dobranoc
19.10 Program publ.
19.30 Dziennik
20.05 „Akwen Eldorado" (3) — serial prod. polskiej
20.55 Sport
21.05 Program rozrywkowy
21.40 Sprawa dla reportera
22.20 DT — Echa dnia
22.35 Język rosyjski (4)

PROGRAM II

16.55 Język angielski (34)
17.25 Program dnia
17.30 Klub ludzi z przeszłością
18.00 Program lokalny
18.30 Program publ.
18.50 Studio „Solidarność"
19.30 Blisko nieba — na skrzydłach
20.00 Co jest za zakrętem?
20.30 Program rozrywkowy
21.00 W kręgu sztuki: „Dzieje fotografii" (5) — serial dok. ang.
21.30 Panorama dnia
21.45 Studio Irzykowskiego
23.20 Komentarz dnia

ŚRODA 8.11.1989

PROGRAM I

8.05 Muzyka, kl. I Cicho — głośno
8.35 Domator — Nasza poczta, Spróbuj... potrafisz
8.50 Domowe przedszkole
9.15 DT — Wiadomości
9.25 „Kapitan z Oriona" — film fab. prod. polskiej
10.55 Domator — Przyjemne z pożytecznym
11.10 Najnowsze dzieje Polski — Polska i Polacy w latach okupacji
12.00 Spotkania z literaturą, kl. V — Mity
12.50 Spotkania z literaturą, kl. III lic. — Poezja Młodej Polski
13.30 TTR — s. I Fizyka — Prawa ruchu
14.00 TTR — s. I Mechanizacja rolnictwa
14.30 TTR — Pszenica — nowe odmiany
15.00 Współczesna genetyka, kl. I—IV lic. Biosynteza białek
15.30 NURT — Aktualne problemy oświatowe
16.20 Program dnia — Telegazeta
16.25 Dla młodych widzów: Latający Holender oraz Klub Zdobywców Oceanów
16.45 Dla dzieci: Wyprawy prof. Ciekawskiego
17.15 Teleexpress
17.30 Sensacje XX wieku
17.55 Tel. Informator Wydawniczy
18.15 Dawniej niż wczoraj
18.45 „10 minut"
19.00 Dobranoc
19.10 Oferty Pegaza
19.30 Dziennik
20.05 „Kung-Fu" — film fab. prod. polskiej
21.55 Sport
22.05 „Footballshow" — pr. rozrywkowy
22.55 DT — Echa dnia
23.10 Język angielski (4)

PROGRAM II

16.55 Język francuski (4)
17.25 Program dnia
17.30 A B C — teleturniej
18.00 Program lokalny
18.30 „Dom Roga" — reportaż
19.00 „Hotel Zacisze" (4) — serial ang.
19.30 „Algieria" — program dok.
20.00 Muzyczny portret Jana Krenza
21.00 Ze wszystkich stron — magazyn reporterów pr. II
21.30 Panorama dnia
21.55 „W labiryncie" (45) — serial TP
22.25 Telewizja nocą
23.10 Komentarz dnia

CZWARTEK 9.11.1989

PROGRAM I

8.05 Rytmy ciała — Mało, ale często
8.35 Domator — Nasza poczta, Spróbuj... potrafisz
8.50 Domowe przedszkole
9.15 DT — Wiadomości
9.25 „Glina z wyższych sfer" (6) — serial krym ang.
10.15 Domator — Nie dajmy się
11.10 Z naszych dziejów — Wstrzymał Słońce
12.50 Sylwetki historyczne — Adam Jerzy Czartoryski
13.30 TTR — s. III. Produkcja roślinna
14.00 TTR — s. III — Produkcja zwierzęca
14.30 TTR — „Pszenica — nawożenie i pielęgnacja"
15.00 Fizyka dla humanistów — Newton
16.20 Program dnia — Telegazeta
16.25 „Kwant" — Olbrzymy cz. I oraz film z serii: „Świat w którym żyjemy"
17.15 Teleexpress
17.30 Polonia Restituta
18.25 Magazyn Katolicki
18.45 „10 minut"
19.00 Dobranoc
19.10 „Teraz" — tygodnik gosp.
19.30 Dziennik
20.05 „Glina z wyższych sfer" (6) — serial ang.
21.00 Sport
21.10 Pegaz
21.55 Program publ.
22.25 Reggie
22.55 DT — Echa dnia
23.10 Język angielski (34)

PROGRAM II

16.45 Język rosyjski (4)
17.15 Program dnia
17.20 „Skarby kultury polskiej" — „Klejnot Północy" — film dok.
18.00 Program lokalny
18.30 „Chińskie konfrontacje" — reportaż
19.00 Magazyn „102"
19.30 Zielone Kino: „Mewy śmieszki" — film przyrodn. prod. polskiej
20.00 Wielki Sport
21.00 Ekspress reporterów
21.20 Panorama dnia
21.45 Kino Studyjne „Dwójki": „Z życia marionetki" — film fab. prod. szwedzkiej
23.55 Komentarz dnia

РАСПЛЮМАЧАЛЬНЫ СЛОЎНІК „НІЎКІ“

Даводзіць — даліваць вады.
Даводка — закуска.
Дагараць — уздымаць (-цца) уверх.
Дадатак — падтакванне, згода.
Дакар — орган пакарання.
Даламіт — легенда.
Дамавіна — аматарка спіртнога.
Дамасед — залётнік, жанчыналюб.
Данбас — таленавіты спявак нізкіх партый.
Данія — месца, дзе даюць што-небудзь.
Дарабіцца — змагацца за дарэмшчыну.
Даход — вяршыня лірыкі.
Дачка — даравальніца (дзяўчына лёгкіх паводзін).
Двухмоўе — дыялог.
Дзейнік — актывіст.
Дзея — гульня ў хованкі.
Дзівасіл — волат, атлет.
Дзірван — абарванец.
Дзірка — драпежніца.
Дойка — карова.

„ядань“

НУ І ЯГНЯ!..

Віхлястая ў кар'еры каляя.
Яна сыграла штуку лоўка.
Наменклатурнае Ягня
Здымае стружку з Воўка.

Рыгор Родчанка

БУСЕЛ ВІНАВАТЫ

Цётку запытаў Андрэй,
Што прыйшла гасцінна ў хату:
— Чаму не маеш ты дзяцей?
Сказала: — Бусел вінаваты.

— Калі ты, цётка, сапраўды
Паверыла ў цыбатых ролю,
Магу сказаць табе заўжды:
Дзяцей не будзеш мець ніколі.

Віктар Швед

ДРУГІ АПЕНДЫКС

Званок да прафесара ноччу ў пакой
урэзаўся клінам нібыта.
— О, доктар, ратуйце! У жонкі маёй
прыступ апендыцыта.
Дык месяц назад я ж уласна рабіў
ёй аперацыю тую.
А каб чалавек меў апендыкс другі —
гэтага зроду не чуў я.
— Правільна, доктар. Аднак вы хутчэй.
Гэта не дыспут звонкі.
Справы тут склаліся так — у мяне
зараз... другая жонка.

Васіль Гедзька

НІЎКА

— А ведаеш, сапраўды вертыкальныя палоскі робяць сілуэт больш шчуплым.

АФАРЫЗМЫ

Хто патрыёта чужой краіны лічыць прахвостам, той найчасцей з'яўляецца дурнем ва ўласным краі.

*

Як кіруюць светам і даводзяць яго да войнаў? Палітыкі абманьваюць журналістаў, а калі прачытаюць тую хлусню ў газетах, пачынаюць верыць у яе.

*

Дзеці прыкідваюцца салдатамі. Гэта мае сэнс. Чаму ж, аднак, салдаты не прыкідваюцца дзецьмі?

*

Хутчэй прабачыць табе хтосьці подласць, якую ўчыніў табе, чым дабрадзейства, якое зазнаў ад цябе.

*

Найбольш распаўсюджаная хвароба гэта дыягназ.

*

Многа даў бы за тое, каб даведацца, што робяць многія людзі са сваім пашыраным кругаглядам.

*

Бываюць у дзяржаве персоны, аб якіх вядома толькі тое, што нельга іх абражаць.

*

Сладастраснасць жанчыны з'яўляецца пракрыніцай, у якой абнаўляецца інтэлект мужчыны.

Карл Краўс

ГАСЦІННАСЦЬ

Хвалаў прымаў гасцей з выпадку нараджэння сына.

— Дарагія госці! Вып'ем за майго Жорку! — прапанаваў ён тост.

Выпілі, пачалі закусваць.

— Жорка нешта капрызнічае, — паведаміў гасцям Хвалаў. — Соску з рота выплёўвае. Закусвайце.

З пакойчыка з'явілася жонка.

— Заснуў сыночак, — сказала яна. — Налівай гасцям, Косця.

Хвалаў ахвотна схапіўся за бутэльку.

Курыныя ножкі, халадзец, грыбы, бульба хутка пакідалі талеркі, а пустыя бутэлькі — стол.

Госці сядзелі румяныя, гаманілі, спрабавалі спяваць, аднак стройнасці і сілы ў іх галасах ужо не было.

— Піць трэба, а не пець, — пажартаваў Хвалаў і пачаў абыходзіць з бутэлькай гасцей.

— Ты мяне паважаеш? — сярдзіта грымеў ён, звярнуўшыся да суседа Багданчыка, які хаваў пад стол чарку. — Давай-ка яе сюды! Прыдумалі гастрытаў, язваў, гіпертаній, — ён пагразіў кулаком гіпертоніку Шышкіну і язвенніку Жуйкіну. — Лухта ўсё гэта!

І пачаў зноў усім разліваць.

Пасля восьмай чаркі сусед Шышкін раптоўна захроп, а ягоная жонка знікла разам з Багданчыкам. Супругі Жуйкіны адпачывалі ў суседнім пакоі. І толькі жончынага брата і сябрука Віцьку не разбірала. Яны спрачаліся аб нейкім акумулятары і дымілі цыгаркамі.

„Дрэнна пачаставаў“, — занепакоіўся Хвалаў і яшчэ тройчы наліў.

Нарэшце жончын брат апусціў галаву на талерку з хекам, а Віцька, закаціўшы вочы, павольна пасунуўся пад абрус.

Хвалаў апусціўся на кукішкі і таксама палез пад стол.

Віцька нешта мармытаў і дрыгаў нагамі.

„Непарадак“, — захваляваўся Хвалаў і высунуў галаву з-пад абруса.

— Н-ніна, — загадаў ён жонцы, якая яшчэ трымалася на нагах. — Н-налей В-віцьку... а т-то ён неш-та ш-шавеліцца...

Вячаслаў Гілевіч

(Са зборніка „Крыштальная душа“)

СПЯВАЕМ БЕЛАРУСКІЯ ПЕСНІ

ОЙ, У ЛУЗЕ НА КАЛІНЕ

(народная)

Ой, у лузе на каліне
Калыхала Гануленька дзве
дзяціны.*

Калыхала да й плакала,
Да чаго ж я маладзенька
дачакала.

Ці ад бога, ці ад людзей,
Ці ад таго дваранiна, што мой
будзе.

Той дваранін позна ходзіць,
Маладую Гануленьку з ума
зводзіць.

Савёў з ума, сеў на коня,
Аставайся, Гануленька, сама
дома.

Не сама я — з дзетачкамі,
Як у лузе калінонька
з цветачкамі.

* Другі радок кожнай страфы паўтараецца.

Павольна, з рухам ♩=60

Сола: Ой, у лу- зе на ка- лі- не
Хор: ка- лы- ха- ла Га- ну- ле- нька дзве дзя- ці- ны.

ПРАЗ ТЫДЗЕНЬ

Неспакой з прычыны гаспадаркі ● Тры кароткія гісторыі з Беларусі ● Праект праграмы БГК „Грамада“ і заўвагі Прэзідыума ГП БГКТ да яго ● Ян Чачот па-беларуску ● Пераможцы конкурсу пра „Старажытную Беларусь“ ● Аўрора на сваёй званіцы ● У Белавежы ● Парады і гумар.

Ніва

Орган Галоўнага праўлення Беларускага грамадска-культурнага таварыства. Рэдагуе калектыў: Валянціна Жэшка (карэктар), Віталій Луба (галоўны рэдактар), Міраслава Лукша, Ян Максімюк, Яўгенія Палоцкая (кіраўнік канцылярыі), Уладзіслаў Петрук (мастак), Марыя Федарук (машыністка), Ада Чачуга (адказны сакратар), Яніна Чэрнякевіч (рэдактар „Зоркі“).

„Niwa“
ul. Wesołowskiego 1
15-950 Białystok, skr. poczt. 149
tel. 232-41

Wydawca: Białostockie Wydawnictwo Prasowe 15-950 Białystok, ul. Wesołowskiego 1.

Druk: Białostockie Zakłady Graficzne w Białymstoku. Cena prenumeraty kwart. 1950 zł, półr. 3900 zł, rocznie 7800 zł.

Prenumeratę ze zleceniem wysyłki za granicę przyjmuje RSW „Prasa-Książka-Ruch“ Centrala Kolportażu Prasy i Wydawnictw, ul. Towarowa 28, 00-950 Warszawa, skr. poczt. 12 PBK XIII Oddział w Warszawie, Nr konta 370044-1195-139-11. Prenumerata ze zleceniem wysyłki za granicę pocztą zwykłą jest droższa od prenumeraty krajowej o 50 proc. dla zleceniodawców indywidualnych i o 100 proc. dla zlecających instytucji i zakładów pracy

Termin przyjmowania prenumeraty za granicę:

— do dnia 10 listopada na I kwartał i półrocze roku następnego oraz cały rok następny;

— do dnia 1 każdego miesiąca poprzedzającego okres prenumeraty roku bieżącego.

Zam. 1553/89. Nakład 5.300 T-3